

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi saamelaiskäräjistä annettua lakia. Tavoitteena on täsmentää saamelaiskäräjien vaalien toimittamiseen liittyviä säännöksiä, yksinkertaistaa ja nopeuttaa vaalien muutoksenhakumenettelyä ja mahdollistaa saamelaisten kotiseutualueella äänestys paitsi postin välityksellä myös laissa säädettävänä äänestyspäivänä (vaalipäivän äänestys). Esityksessä ehdotetaan myös saatettavaksi

saamelaiskäräjät eräiden hallinto-oikeudellisten säännösten soveltamisalan piiriin, säädettäväksi saamelaiskäräjien vaalien vaaliluettelon julkisuudesta ja tehtäväksi lakiin eräitä teknisluontoisia tarkistuksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto.....	4
2. Nykytila	4
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	4
Saamelaiskäräjien vaalit.....	4
Vaaliluettelon ottaminen ja sitä koskeva muutoksenhakumenettely	5
Ehdokasasettelu sekä ehdokasluettelon laatiminen ja sitä koskeva muutoksenhaku	6
Vaalien tuloksen vahvistaminen ja siihen liittyvä muutoksenhakumenettely	6
Vaaliluettelon julkisuus	7
Hallinto-oikeudellisten säännösten soveltaminen saamelaiskäräjiin.....	8
2.2. Nykytilan arviointi	8
Saamelaiskäräjien vaalit.....	8
Ehdokasasettelu sekä vaalien toimittamiseen liittyvä muutoksenhakumenettely	9
Hallinto-oikeudellisten säännösten soveltaminen saamelaiskäräjiin.....	10
Vaaliluettelon julkisuus	10
Vaaliohjesääntö	11
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	11
3.1. Tavoitteet	11
3.2. Keskeiset ehdotukset.....	11
Saamelaiskäräjien vaalit.....	11
Ehdokasasettelu ja vaalien toimittamiseen liittyvä muutoksenhakumenettely	12
Hallinto-oikeudellisten säännösten soveltaminen saamelaiskäräjiin.....	12
Vaaliluettelon julkisuus	12
Vaaliohjesääntö	13
4. Esityksen vaikutukset	13
4.1. Taloudelliset vaikutukset.....	13
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	14
4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	14
5. Asian valmistelu	14
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja.....	14
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	15
1. Lakiehdotuksen perustelut	15
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	19
3. Voimaantulo.....	19
LAKIEHDOTUS	21
saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta.....	21
LIITE.....	30

RINNAKKAISTEKSTI.....	30
saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta.....	30

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Hallitusmuodon 14 §:ään lisättiin perusoikeusuudistuksen yhteydessä vuonna 1995 uusi 3 momentti, jonka mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Hallitusmuotoon lisättiin samana vuonna myös uusi 51 a § (973/1995), jonka mukaan mukaan saamelaisille alkuperäiskansana turvataan saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva kulttuuri-itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Kulttuuri-itsehallinnon tarkemmasta toteuttamisesta säädetään saamelaiskäräjistä annetulla lailla (974/1995, jäljempänä saamelaiskäräjälaki). Sen 1 §:n mukaan saamelaiset valitsevat kulttuuri-itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

Saamelaisten kotiseutualueella tarkoitetaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta.

Hallitusmuodon 14 ja 51 a § siirrettiin asiallisesti entisen sisältöisinä uuteen perustuslakiin. Saamelaisten kielen ja kulttuurin suojaa koskeva perustuslain 17 §:n 3 momentti vastaa sanonnaltaan hallitusmuodon 14 §:n 3 momenttia, mutta suojan toteuttamiseen liittyvä 121 §:n 4 momentti eroaa hallitusmuodon 51 a §:n sanamuodosta. Perustuslain mainitun säännöksen mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään.

Ensimmäiset saamelaiskäräjälain mukaiset saamelaiskäräjien vaalit toimitettiin syksyllä 1999. Saamelaisen määritelmän henkilöllinen

ulottuvuus sai vaalien yhteydessä tulkintansa sen oikeuskäytännön myötä, joka syntyi korkeimman hallinto-oikeuden annettua ratkaisunsa vaalien vaaliluetteloon ottamista koskevista päätöksistä tehtyihin valituksiin (*KHO 22.9.1999 T 3181 ja muut samansisältöiset ratkaisut*). Samalla selvisi, että vaaleihin liittyvä oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakumenettely on nykyisellään varsin monimuotoinen.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Saamelaiskäräjien vaalit

Saamelaiskäräjien vaaleista on säädetty lain 4 luvussa. Vaalit toimitetaan postin välityksellä joka neljäs vuosi syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Vaalit toimeenpanee saamelaiskäräjien asettama vaalilautakunta saamelaiskäräjälain ja vaaliohjesäännön mukaisesti. Esimerkiksi kysymys ehdokkaan asettamisesta vaaleihin on jätetty yksinomaan vaaliohjesäännön määräysten varaan.

Vaaliohjesäännön laatii vaalilautakunta. Saamelaiskäräjien kokous hyväksyy ohjesäännön, minkä jälkeen oikeusministeriö vahvistaa sen.

Kun saamelaiskäräjälaisissa ei ole säännöksiä vaalilautakunnan, saamelaiskäräjien hallituksen tai käräjien kokouksen päätösten tiedoksiannosta eikä saamelaiskäräjien vaalien pohjana olevan vaaliluettelon julkisuudesta, vaaleissa on lisäksi soveltuvin osin noudatettu näitä asioita koskevia yleislakeja kuten lakia tiedoksiannosta hallintoasioissa (232/1966), aikaisempaa lakia yleisten asiakirjojen julkisuudesta (83/1951; jäljempänä asiakirjajulkisuuslaki) ja henkilötietolakia

(523/1999). Hallinto-oikeudellisten säännösten soveltamista saamelaiskäräjiin käsitellään tarkemmin jäljempänä. Saamelaiskäräjien vaaleja koskevat säännökset oli alun perin laadittu siltä pohjalta, että vaalien toimittamisen perustana ovat vaaliluettelo ja ehdokasluettelo ovat lainvoimaisia hyvissä ajoin ennen vaalitoimituksen aloittamista. Kun vain äänioikeutetut saamelaiset voivat osallistua vaalitoimintoihin, esimerkiksi ehdokkaan asettamiseen osallistuvan henkilön äänioikeuden tulisi olla yksiselitteisen selvä ehdokasta asetettaessa ja ehdokkaan äänioikeuden lain 22 §:ssä tarkoitettua suostumusta annettaessa. Valituskiellon poistaminen hallituksen esitykseen (HE 248/1994 vp) sisältyneen saamelaiskäräjälakiehdotuksen 26 §:n 2 momentista ja 41 §:n täsmentäminen muuttivat tätä tilannetta.

Vaaliluetteloon ottaminen ja sitä koskeva muutoksenhakumenettely

Vaalilautakunta laatii saamelaiskäräjien vaaleissa äänioikeutetuista vaaliluettelon aikaisemman vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta. Äänioikeutettu vaaleissa on jokainen ennen vaalivuoden alkua 18 vuotta täyttänyt lain 3 §:ssä tarkoitettu saamelainen, joka on Suomen kansalainen tai jolla ulkomaan kansalaisena on ollut kotikunta Suomessa kahden vaalivuotta lähinnä edeltäneen vuoden aikana.

Vaaliluetteloon on pyynnöstä lisättävä siitä puuttuva äänioikeutettu saamelainen. Vaaliluetteloon merkitty henkilö on poistettava luettelosta hänen sitä vaatiessaan tai henkilön kuoltua.

Vaaliluettelon laatimisen yhteydessä vaalilautakunta käsittelee sille vaaliluetteloon ottamista varten tehdyt pyynnöt eli päättää ketä on pidettävä laissa tarkoitettuna äänioikeutettuna saamelaisena. Vuoden 1999 vaalien yhteydessä vaalilautakunnalle tehtiin määräajassa (31 päivään tammikuuta 1999 mennessä) noin 1100 tällaista pyyntöä.

Vaaliluetteloon ottamista koskeva muutoksenhakumenettely alkaa vaaliluettelon

päättymisestä. Vaaliluettelo asetetaan nähtäville siten, että nähtävilläoloajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään neljä kuukautta.

Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, voi kirjallisesti vaatia oikaisua vaalilautakunnalta 14 päivän kuluessa vaaliluettelon nähtävilläoloajan päättymisestä (26 § 1 momentti; oikaisuvaatimus 1). Vaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voi saattaa oikaisuvaatimuksen vaaliohjesäännön mukaisen määräajan (noin kaksi viikkoa) kuluessa saamelaiskäräjien hallituksen ratkaistavaksi (26 § 2 momentti; oikaisuvaatimus 2). Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa lain 41 §:n nojalla hakea muutosta valittamalla saamelaiskäräjille (valitus 1) ja saamelaiskäräjien päätökseen valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen (valitus 2). Kun muutoksenhaussa noudatetaan, mitä nykyisessä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, lain 22 §:ssä säädetty 30 päivän valitusaika tulee noudatettavaksi molempien valitusten yhteydessä. Valitusaika alkaa kulua päätöksen tiedoksisaamisesta.

Hallintolainkäyttölakia koskevan hallituksen esityksen perustelujen (HE 217/1995 vp, s. 19 ja 25) mukaan hallintolainkäyttöä on se osa viranomaistoimintaa, jolla hallintomenettelyssä tehty päätös saatetaan tai on saatettu valitusteitse lakisäätöisen muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi. Oikaisuvaatimuksessa puolestaan on kysymys päätöksen tehneen viranomaisen oikeudesta oikaista tekemänsä virhe itse, joten oikaisuvaatimusmenettely jää hallintolainkäyttölain ulkopuolelle.

Hallintomenettelystä säädetään hallintomenettelylaissa (598/1982). Hallintomenettelyllä tarkoitetaan hallintoasian käsittelyä viranomaisessa, ei kuitenkaan hallintolainkäyttöä (lain 1 §).

Hallintomenettelylain 23-25 §:ssä säädetään hallintoviranomaisen päätöksen sisällöstä, päätöksen oikaisua koskevien ohjeiden antamisesta ja päätöksen tiedoksiannosta, mikä tiedoksianto toimitetaan sillä tavoin kuin erikseen on säädetty.

Tiedoksiannon toimittamisesta säädetään tiedoksiannosta hallintoasioista annetussa laissa. Laki on yleislaki ja tulee noudatettavaksi, ellei muussa laissa ole toisin säädetty.

Lain 8 §:n mukaan tiedoksianto on toimitettava postin välityksellä saantitodistusmenettelyä käyttäen muun muassa silloin, kun päätös on sellainen, että asianomainen voi hakea siihen muutosta tietyssä ajassa päätöksen tekemisestä tiedon saatuaan tahi että jokin muu asianomaisen oikeuteen vaikuttava määräaika kuin muutoksenhakuaja alkaa kulua päätöksen tiedoksisaamisesta.

Monivaiheinen oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakumenettely pitkin valitusaikoinen johti vuoden 1999 vaalien osalta siihen, että saamelaiskäräjät saattoi ratkaista vaaliluetteloon ottamista koskevista päätöksistä tehdyt lähes 700 valitusta vasta 12-14 päivänä heinäkuuta 1999 pidetyssä kokouksessa ja korkein hallinto-oikeus saamelaiskäräjien päätöksistä elokuun 1999 lopulla saapuneet 656 valitusta syyskuussa loppupuolella siten, että ensimmäiset päätökset annettiin 22 päivänä syyskuuta 1999 (KHO 22.9.1999 T 3181 ym.). Saamelaiskäräjien vaalit alkoivat 6 päivänä syyskuuta 1999.

Ehdokasasettelu sekä ehdokasluettelon laatiminen ja sitä koskeva muutoksenhaku

Saamelaiskäräjälain 27 §:n mukaan ehdokkaan asettamisesta saamelaiskäräjien vaaleihin ja ehdokasluettelosta määrätään tarkemmin vaaliohjesäännössä.

Vuoden 1999 vaaleissa noudatetun vaaliohjesäännön mukaan ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi asettaa vähintään kolme äänioikeutettua saamelaista jättämällä vaalilautakunnalle asianmukaisesti täytetyn ja allekirjoitetun lomakkeen viimeistään vaaliohjesäännössä mainittuna päivänä. Ehdokkaan asettaneet henkilöt muodostavat valitsijayhdistyksen, joka nimeää keskuudestaan asiamiehen ja varasiamiehen.

Vaaliohjesäännössä on lisäksi määrätty, että kukin äänioikeutettu saa osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö

kuuluu kahteen tai useampaan valitsijayhdistykseen, vaalilautakunnan on poistettava hänet niistä kaikista. Määräys vastaa vaalilain (714/1998) 119 §:n 3 momenttia.

Vaalilautakunta käsittelee ehdokkaiden vaalikelpoisuuden, päättää siitä ja laatii vaalikelpoisista ehdokkaista lain 27 §:ssä tarkoitetun vaaliluettelon vaaliohjesäännöstä tarkemmin ilmenevällä tavalla.

Saamelaiskäräjälaisissa ei ole rajoitettu oikeutta hakea muutosta ehdokasluettelon vahvistamista koskevaan vaalilautakunnan päätökseen. Lain 41 §:n nojalla päätökseen voi hakea muutosta valittamalla saamelaiskäräjille ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusaika kummassakin tapauksessa on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Ehdokasasettelu on siten suoritettava niin hyvissä ajoin, että myös siihen liittyvä muutoksenhakumenettely ehditään saattaa päätökseen ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Vuoden 1999 vaalien kohdalla tämä johti siihen, että vaalilautakunta joutui vahvistamaan ehdokasluettelon jo vaaliluetteloon ottamista koskevan muutoksenhakumenettelyn alkuvaiheessa eli heti sen jälkeen, kun saamelaiskäräjien hallitus oli ratkaissut sen käsiteltäväksi vaaliluetteloon ottamista koskevassa asiassa saatetut oikaisuvaatimukset (aikaisemmin mainittu oikaisuvaatimus 2).

Vaalien tuloksen vahvistaminen ja siihen liittyvä muutoksenhakumenettely

Saamelaiskäräjien vaalien tuloksen vahvistaa vaalilautakunta kolmantena päivänä ääntenlaskennan aloittamisesta ja ilmoittaa sen viipymättä oikeusministeriölle saamelaiskäräjien jäsenten ja varajäsenten asettamiseksi tehtävänsä.

Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai siihen liittyvä toimenpide on saamelaiskäräjälain tai vaaliohjesäännön vastainen, voi tehdä saamelaiskäräjille oikaisuvaatimuksen 14 päivänä kuluessa siitä, kun vaalilautakunta on vahvistanut vaalien tuloksen. Kun laissa ei ole rajoitettu oikeutta hakea muutosta saamelaiskäräjien

edellä tarkoitettuun päätökseen, siitä voi lain 41 §:n nojalla valittaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Lain 10 §:n mukaan valtioneuvosto määrää saamelaiskäräjien vaalien tuloksen perusteella saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet tehtäväänsä, myöntää pyynnöstä eron tehtävästä ja määrää mainittujen vaalien tuloksen perusteella uuden jäsenen ja varajäsenen sen tilalle, joka on vaalikauden aikana lakannut olemasta jäsen tai varajäsen. Jos vaalilautakunnan vaalien tuloksen vahvistamista koskeva päätös tai toimenpide on ollut saamelaiskäräjälain tai vaaliohjesäännön vastainen ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava ja valtioneuvoston on tarvittaessa määrättävä saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet oikaistujen vaalien tulosten mukaisesti (40 §:n 3 momentti). Laissa ei ole säännöksiä sen varalta, että vaalien tulos ei olisi oikaistavissa.

Vaaliluettelon julkisuus

Saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 1996 alusta. Saamelaiskäräjien ensimmäinen kokoonpano määräytyi saamelaiskäräjien edeltäjän, saamelaisvaltuuskunnan, viimeisten vaalien tuloksen perusteella saamelaiskäräjälain siirtymäsäännöksistä ilmenevällä tavalla.

Saamelaisvaltuuskunnan viimeisten lakisääteisten vaalien yhteydessä syksyllä 1995 nousi esille kysymys näiden vaalien vaaliluettelon julkisuudesta, kun eräs saamelaisten kotiseutualueella asuva henkilö oli pyytänyt saamelaisvaltuuskunnalta jäljennöstä koko vaaliluettelosta.

Saamelaisvaltuuskunta katsoi, että vaaliluettelo oli tuolloin voimassa olleessa henkilörekisterilaissa (471/1987) tarkoitettu luettelo henkilön etnistä alkuperää osoittavista tiedoista. Kun tällaiset tiedot ovat arkaluontoisia tietoja, joista henkilörekisterilain sekä silloin voimassa olleen asiakirjajulkisuuslain mukaan ei lähtökohtaisesti saanut antaa tietoja sivullisille, vaaliluettelosta tietoja pyytäneelle voitiin antaa vain häntä itseään koskevat tiedot.

Korkein hallinto-oikeus totesi valituksen johdosta joulukuussa 1995 antamassaan päätöksessä (KHO 1995 A 10), että saamelaisvaltuuskunnan vaaleissa äänioikeutetuista laadittu luettelo oli asiakirjajulkisuuslaissa tarkoitettu julkinen asiakirja, josta jokaisella oli oikeus saada tietoja siten kuin sanotussa laissa oli säädetty. Automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidetty vaaliluettelo oli kuitenkin samalla myös henkilörekisterilaissa tarkoitettu henkilörekisteri, josta sai luovuttaa tietoja silloisessa laissa tarkoitettuna massaluovutuksena vain, jos rekisteröity oli antanut siihen suostumuksensa tai tietosuojalautakunta luvan taikka jos tietojen luovuttaminen tapahtui muun lain tai asetuksen mukaisesti. Kun saamelaisvaltuuskunnasta, joka oli asiakirjajulkisuuslain 2 §:ssä tarkoitettu viranomainen, annetussa asetuksessa ei ollut säännöksiä saamelaisvaalien vaaliluettelon sisältyvien henkilötietojen luovuttamisesta massaluovutuksena, korkein hallinto-oikeus katsoi, etteivät asiakirjajulkisuuslain edellytykset hakemuksessa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamiseen täytyneet, eikä muuttanut saamelaisvaltuuskunnan päätöksen lopputulosta.

Päätöksen perustana olleeseen vaaliluetteloon sai päätöksen antamisen jälkeen käydä tutustumassa korkeimman hallinto-oikeuden kirjaamossa. Vaaliluettelosta ei annettu otteita eikä siitä saanut tehdä muistiinpanoja, ettei massaluovutuksen kieltoa olisi rikottu.

Saamelaisvaltuuskunta oli pysyvään komiteaan rinnastettava valtionhallinnon elin. Vaikka saamelaiskäräjälaki on laadittu saamelaisvaltuuskunnasta annetun asetuksen (988/1990) pohjalta, lakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (esim. s. 16 ja 20) on korostettu saamelaiskäräjien itsehallinnollista luonnetta suhteessa valtioon. Kun saamelaiskäräjiä ei sen erityislaatuisen itsehallinnollisen luonteen vuoksi voitu - eikä voida - pitää valtion viranomaisena eikä osana valtionhallintoa, lakia täydennettiin eräiltä osin jo ennen sen voimaantuloa (laki 1725/1995; HE 190/1995 vp).

Ensimmäiset saamelaiskäräjälain mukaiset

saamelaiskäräjien vaalit pidettiin syyskuussa 1999 asiakirjajulkisuuslain vielä voimassa ollen. Sen kumonnut laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta tuli voimaan vaalien jälkeen 1 päivänä joulukuuta 1999. Saamelaisvaltuuskunnan vaalien aikana voimassa ollut henkilörekisterilaki sen sijaan oli kumottu jo 1 päivänä kesäkuuta 1999 voimaan tulleella uudella henkilötietolailla.

Saamelaiskäräjien vaalien vaaliluetteloa ja sen nähtävillä pitämistä koskevat saamelaiskäräjälain säännökset on laadittu saamelaisvaltuuskunnasta annetun asetuksen vastaavien säännösten pohjalta. Kun vaaliluettelon julkisuuden osalta ei ollut vuoden 1995 vaalien jälkeen toisin säädetty, vaalilautakunta menetteli vuoden 1999 vaalien yhteydessä tältä osin korkeimman hallinto-oikeuden aikaisemmin mainitusta päätöksestä ilmenevällä (julkinen asiakirja) ja sen täytäntöönpanosta (ei muistutuksia) edellä kerrotulla tavalla.

Vaaliluettelo on pidettävä nähtävänä oikaisuvaatimusmenettelyä edeltävän ajan (25 §) lisäksi myös koko vaalien ajan (28 §).

Hallinto-oikeudellisten säännösten soveltaminen saamelaiskäräjiin

Saamelaiskäräjälakia säädettäessä tavoitteena oli, että kaikki valtionhallinnon hallintoa koskevat säännökset olisivat olleet sellaisinaan sovellettavissa myös saamelaiskäräjien toiminnassa. Erityislaatuisten itsehallinnollisen luonteensa vuoksi saamelaiskäräjät ei kuitenkaan kuulu esimerkiksi hallintomenettelylain lakisääteisen soveltamisalan piiriin, koska se ei ole lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranomainen, laitos tai toimielin. Saamelaiskäräjät on huomionut asian saamelaiskäräjälain 43 §:n nojalla vahvistamassaan työjärjestyksessä, jonka 65 §:n mukaan saamelaiskäräjien hallintomenettelyssä on soveltuvin osin voimassa myös, mitä hallintomenettelylaissa on säädetty.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 30/1998 vp) puolestaan on todettu, että vain

saamelaiskäräjien asettama vaalilautakunta, jonka tehtävänä on saamelaiskäräjien vaalien toimeenpano, olisi katsottavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta ehdotetun lain 4 §:n 8 kohdassa tarkoitetuksi toimielimeksi eli lain soveltamisalaan mahdollisesti kuuluvaksi. ”Koska viranomaisten asiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten soveltaminen saamelaiskäräjiin ja sen toimituksiin jäisi ehdotetun lain mukaan epäselväksi, saamelaiskäräjistä annettuun lakiin on tarkoitettu ottaa nimenomainen säännös julkisuuslainsäädännön soveltamisesta. Tätä koskeva ehdotus sisällytetään erikseen annettavaan saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamista koskevaan esitykseen.” Perusteluissa viitataan oikeusministeriössä tuolloin valmisteltavana olleeseen saamelaiskäräjälain muutosehdotukseen, jonka antamisesta sittemmin kuitenkin luovuttiin. Kysymys viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain soveltamisesta saamelaiskäräjiin on siten edelleen avoin.

Hallitus on antanut Eduskunnalle 24 päivänä toukokuuta 2002 esityksen hallintolain ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta (HE 72/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi hallintolaki, joka esityksen mukaan tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Lailla kumottaisiin hallintomenettelylaki, asiakirjain lähettämistä annettu laki (74/1954) ja tiedoksiannosta hallintoasioissa annettu laki.

2.2. Nykytilan arviointi

Saamelaiskäräjien vaalit

Saamelaisten kotiseutualueella on viime vuosina vähennetty postitoimipaikkoja siinä määrin, että koko alueella on vain yksi postin ylläpitämä kiinteä toimipaikka, joka sijaitsee Ivalossa. Muualla postin jakelu tapahtuu asiamiespostien välityksellä ja postiautolinjoilla.

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan yksinomaan postin välityksellä, joten postitoimipaikkojen väheneminen ja postitoimintojen uudelleenjärjestely ovat heijastuneet myös näiden vaalien

toimittamiseen. Vuoden 1999 vaalien yhteydessä saamelaisten kotiseutualueen äänestäjien keskuudessa oli epätietoisuutta siitä, mistä heille kirjattuna lähetyksenä toimitettavat vaaliasiakirjat oli noudettava. Monelle äänestäjälle oli myös epäselvää, miten saatujen asiakirjojen kanssa oli muuttuneessa tilanteessa meneteltävä. Osalta jäivät vaaliasiakirjat kokonaan noutamatta ja useat tiedustelivat mahdollisuutta palauttaa vaaliasiakirjat suoraan vaalilautakunnan toimistoon.

Saamelaiskäräjien vaaleja koskevat säännökset on laadittu yleisissä vaaleissa noudattavien säännösten pohjalta kuitenkin niin, että mahdollisuus äänestää erityisenä äänestyspäivänä (vaalipäivän äänestys) puuttuu. Postivaaleihin lienee aikoinaan päädytty sen vuoksi, ettei äänioikeutta saamelaista vaaleissa ole rajoitettu vain saamelaisten kotiseutualueella asuviin saamelaisiin.

Vaalien toimittamiseen liittyviä haittoja vähentääkseen saamelaiskäräjät on esittänyt, että postin välityksellä äänioikeutetuille lähetettävät vaaliasiakirjat voitaisiin jättää myös suoraan vaalilautakunnan toimistoon ja että saamelaisten kotiseutualueella voitaisiin lisäksi toteuttaa vaalipäivän äänestys. Mahdollisuus vaalipäivän äänestykseen lisäisi vaalien arvokkuutta.

Saamelaiskäräjälain 21 §:n mukaan saamelaiskäräjien vaaleissa on äänioikeutettu jokainen säännöksessä tarkoitettu saamelainen, joka ennen vaalivuoden alkua on täyttänyt 18 vuotta. Vaalivuoden alun ja vaalitoimituksen välisenä aikana 18 vuotta täyttäneet henkilöt eivät siten voi osallistua saamelaiskäräjien vaaleihin, vaikka heillä perustuslain 14 §:n mukaan on oikeus tuona väliaikana osallistua sekä valtiollisiin että kunnallisiin vaaleihin.

Kunnallisvaalien äänioikeutta koskevassa kuntalain (365/1995) 26 §:ssä ei enää vaadita Euroopan unionin muun jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan kansalaiselta kahden vuoden yhtäjaksoista asumisaikaa Suomessa kunnallisvaaleihin osallistumisen edellytyksenä, vaan kotikunta Suomessa riittää. Kun saamelaiskäräjien vaaleja koskevat säännökset on laadittu yleisiä vaaleja koskevien säännösten pohjalta,

saamelaiskäräjälain 21 §:ssä ulkomaan kansalaisena äänioikeutetulle saamelaiselle asetetusta kahden vuoden yhtäjaksoisesta asumisajasta Suomessa voidaan myös luopua.

Ehdokasasettelu sekä vaalien toimittamiseen liittyvä muutoksenhakumenettely

Saamelaiskäräjien vaaliluetteloon ottamista koskevaan päätöksentekoon liittyvä monipolvinen muutoksenhakumenettely on nykyisellään sekä raskas että ajallisesti pitkäkestoinen. Päätösten tiedoksiannossa noudatettavasta saantitodistusmenettelystä johtuu, että muutoksenhakuajan alkaminen määräytyy kukin muutoksenhakijan kohdalla yksilöllisesti ja voi vaalilautakunnalle tehtävää ensimmäistä oikaisuvaatimusta lukuun ottamatta päättyä eri aikaan. Tämä merkitsee sitä, että saamelaiskäräjien hallituksen ja saamelaiskäräjien on käytännössä oltava kokoontumisvalmiudessa, kunnes kaikki muutoksenhakuajat ovat kuluneet umpeen.

Kun myös ehdokasluettelon vahvistamista koskeva vaalilautakunnan päätös voi olla erillisen valitusmenettelyn kohteena, vaalien valmistelu tulisi aloittaa niin varhaisessa vaiheessa, että sekä vaaliluetteloon ottamista että ehdokasluettelon vahvistamista koskeva muutoksenhakumenettely ehdittäisiin saada peräkkäin toteutettuina päätökseen ennen vaalitoimituksen aloittamista. Muussa tapauksessa vireillä saattaisi olla kaksi päällekkäistä, toisiinsa vaikuttavaa muutoksenhakumenettelyä, joiden yhteensovittaminen asianmukaisella tavalla ei kenties ole mahdollista.

Ehdokkaan asettaminen saamelaiskäräjien vaaleihin on jätetty yksinomaan vaaliohjesäännön määräysten varaan. Ehdokasasettelu on kuitenkin sellainen vaalien toimittamisen kannalta keskeinen toimenpide, jonka suorittamiseen liittyy myös yksilöön kohdistuvia oikeuksia ja velvollisuuksia. Perustuslain 80 §:n mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että ehdokkaan asettamisesta saamelaiskäräjien vaaleihin tulisi säätää lain tasolla.

Epäkohtana voidaan pitää myös sitä, että laista puuttuvat kokonaan säännökset sen varalta, että vaalit olisi menettelytapavirheen vuoksi uusittava.

Hallinto-oikeudellisten säännösten soveltaminen saamelaiskäräjiin

Perustuslain 21 §:n mukaan hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Hyvän hallinnon takeista säädetään hallintomenettelylaissa, jonka soveltaminen saamelaiskäräjien toimintaan on tällä hetkellä saamelaiskäräjien vahvistaman työjärjestyksen varassa. Saamelaiskäräjälain 18 §:n 2 momentissa on tosin viitattu hallintomenettelylakiin, mutta viittaus koskee ainoastaan saamelaiskäräjien ja sen asettamien toimielinten jäsenen esteellisyyttä. Esimerkiksi saamelaiskäräjien virkamiesten esteellisyyttä koskevat säännökset puuttuvat laista, joskin saamelaiskäräjät on tässä suhteessa noudattanut hallintomenettelylain säännöksiä.

Viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lain osalta on jo aikaisemmin todettu, että sen soveltaminen saamelaiskäräjien toimintaan on epäselvää. Kun saamelaiskäräjät on luonteeltaan julkisoikeudellinen oikeushenkilö, jolle lisäksi voidaan lailla antaa nykyistä laajempaa päätösvaltaa toimialaansa kuuluvissa asioissa (lain 5 §), hallinto-oikeudellisten perussäännösten soveltamista saamelaiskäräjien toimintaan voidaan pitää perusteltuna.

Vaaliluettelon julkisuus

Saamelaiskäräjien vaaliluettelo on luettelo niistä saamelaisen määritelmän edellytykset täyttävistä äänioikeutetuista saamelaisista, jotka ovat ilmoittaneet vaalilautakunnalle haluavansa käyttää heille saamelaiskäräjälain mukaan kuuluvaa äänioikeutta. Vaaliluetteloon merkitään äänioikeutetun nimi, henkilötunnus ja osoite, joten vaaliluettelo on myös henkilötietolaissa tarkoitettu henkilörekisteri. Äänioikeutetusta vaaliluetteloön merkityt tiedot eivät sinänsä ole laissa tarkoitettuja

arkaluontoisia tietoja, mutta niiden perusteella yksilöity henkilöön etninen alkuperä, joka puolestaan on laissa tarkoitettu arkaluontoinen tieto. Lain 11 §:n mukaan arkaluontoisina tietoina pidetään muun muassa henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rotua tai henkilön etnistä alkuperää. Tällaisten henkilötietojen käsittely on kielletty. Henkilötietojen käsittelyllä laissa tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, luovuttamista ja säilyttämistä ynnä muuta (3 §:n 2 kohta).

Arkaluontoisten tietojen käsittelykielto ei kuitenkaan ole poikkeukseton. Se ei estä sellaisten tietojen käsittelyä, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tehtävistä (12 §:n 2 momentin 5 kohta). Vaaliluettelon laatiminen on vaalilautakunnalle kuuluva lakisääteinen tehtävä.

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Momentti sisältää lakivarauksen, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 12 §:ssä säädetään, että viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu.

Saamelaiskäräjien vaaliluettelo on asetettava saamelaiskäräjälaisissa säädetyllä tavalla nähtäväksi, joten vaaliluettelo on tällä perusteella julkinen asiakirja. Mikäli saamelaiskäräjät saatetaan viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lain soveltamisalan piiriin, niin kuin tarkoitus on, tulee julkisen asiakirjan antamistapaa koskeva 16 § sovellettavaksi myös vaaliluettelon osalta. Säännöksen 3 momentin mukaan viranomaisten henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole erikseen säädetty, vain jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Kun säännös saattaa johtaa hyvin tulkinnanvaraisiin tilanteisiin siitä, missä määrin ja kenelle vaaliluettelosta voidaan

antaa siihen sisältyviä henkilötietoja, asia on syytä ratkaista lain tasolla.

Vaaliohjesääntö

Suuri osa saamelaiskäräjien vaaleissa noudatettavasta menettelystä on jätetty oikeusministeriön hallinnollisella päätöksellä vahvistaman vaaliohjesäännön määräysten varaan. Järjestely ei vastaa uuden perustuslain 80 §:ää, jonka mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla ja niihin liittyvistä yksityiskohdista laissa säädetyin valtuutuksen nojalla tasavallan presidentin, valtioneuvoston tai ministeriön asetuksella.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Esityksen pääasiallisena tavoitteena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa saamelaiskäräjien vaaleihin liittyvää muutoksenhakumenettelyä, täsmentää vaalien toimittamiseen liittyviä säännöksiä ja mahdollistaa vaalipäivän äänestys saamelaisten kotiseutualueella. Tavoitteena on myös saattaa saamelaiskäräjät laintasoisten hallinto-oikeudellisten säännösten soveltamisalan piiriin ja säätää saamelaiskäräjien vaalien vaaliluettelon julkisuudesta.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Saamelaiskäräjien vaalit

Vuoden 1999 vaalien vaaliluetteloon oli merkitty 5 121 äänioikeutettua saamelaista. Saamelaiskäräjien keräämien tietojen mukaan saamelaisia on Suomessa 7 500, joista 3 840 asuu saamelaisten kotiseutualueella.

Saamelaiskäräjien vaalien toimittamisesta postin välityksellä ei voida luopua, sillä merkittävä osa vaaleissa äänioikeutetuista saamelaisista asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Vaalien toimittamiseen saamelaisten kotiseutualueella liittyviä haittoja ehdotetaan

kuitenkin vähennettäväksi niin, että äänioikeutetuille postin välityksellä kirjattuna lähetyksenä lähetettävät vaaliasiakirjat voisi saamelaisten kotiseutualueella palauttaa myös suoraan vaalilautakunnan toimistoon tai vaalilautakunnan saamelaisalueen eri kunnissa sijaitseviin toimipisteisiin. Lisäksi lakiin sisällytettäisiin mahdollisuus vaalipäivän äänestykseen saamelaisten kotiseutualueella. Vaalipäivän äänestys lisäisi vaalien arvokkuutta.

Vaalipäivän äänestystä ei voida käytännössä toteuttaa koko maassa. Tällaisen äänestyksen järjestämiseen vain saamelaisten kotiseutualueella on päädytty sen vuoksi, että saamelaiskäräjät on luonteeltaan alueellinen kulttuuri-itsehallintoelin. Sen vaaleilla valitut jäsenetkin on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta valittu saamelaisten kotiseutualueella. Vaalipäivän äänestyksen järjestäminen ei kuitenkaan olisi pakollista, vaan päätöksen siitä tekisi vaalilautakunta.

Vaalipäivän äänestys toteutettaisiin yleisten vaalien periaatteita soveltuvin osin noudattaen. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että vaalipäivän äänestykseen saisi osallistua vain saamelaisten kotiseutualueen kunnassa asuva äänioikeutettu. Äänestäminen tapahtuisi siinä kunnassa, joka on ollut hänen kotikuntalaissa tarkoitettu kotikuntansa asianomaisten vaalien vaaliluettelon laatimisen aikaan. Menettely on tarpeen sen turvaamiseksi, ettei henkilö äänestä vaalipäivänä kahteen kertaan.

Koska vaaliasiakirjat voisi palauttaa myös postin välityksellä tai jättämällä ne suoraan vaalilautakunnan toimistoon tai toimipisteisiin, riittäväksi on katsottu, että kussakin saamelaisten kotiseutualueen kunnassa olisi vain yksi äänestyspaikka.

Ääntenlaskenta suoritettaisiin keskitetysti yhdessä paikassa. Näin varmistettaisiin se, että henkilö käyttää äänioikeuttaan vain yhteen kertaan. Mikäli ilmenee, että henkilö on äänestänyt sekä vaalipäivänä että postin välityksellä, postin välityksellä tapahtunut äänestys jätettäisiin huomioon ottamatta.

Äänioikeusikää ja ulkomaan kansalaisena äänestämään oikeutetun yhtäjaksoista asumisaikaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että ne vastaavat yleisissä

vaaleissa noudatettavia periaatteita.

Ehdokasasettelu ja vaalien toimittamiseen liittyvä muutoksenhakumenettely

Vaaliluettelon ottamista koskevaa oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakumenettelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi ja nopeutettavaksi. Saamelaiskäräjien sisällä tapahtuvana muutoksenhakumenettelynä olisi yksinomaan oikaisuvaatimusmenettely, joka nykyiseen tapaan olisi kaksivaiheinen. Ensimmäinen oikaisuvaatimus tehtäisiin vaalilautakunnalle. Vaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voisi saattaa oikaisuvaatimuksen saamelaiskäräjien hallituksen ratkaistavaksi. Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla saamelaiskäräjien sijasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusaikaa ehdotetaan samalla lyhennettäväksi.

Vaalien tuloksen vahvistamista koskevaa muutoksenhakumenettelyä esitetään muutettavaksi niin, että oikaisuvaatimus tehdään saamelaiskäräjien sijasta saamelaiskäräjien hallitukselle, joka siten olisi vaalilautakunnan ohella ainoa saamelaiskäräjien vaalien toteuttamiseen liittyviä oikaisuvaatimuksia käsittelevä elin saamelaiskäräjien sisällä. Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Lakiin ehdotetaan samalla lisättäväksi menettelytapasäännökset sen varalta, ettei vaalien tulos olisi menettelytapavirheen vuoksi oikaistavissa. Vaalit olisi tällöin määrättävä uusittavaksi. Uusintavaaleissa noudatettaisiin samaa lainvoimaista vaaliluettelo- ja ehdokasluettelo- kuin kumotuissa vaaleissakin oli noudatettu, ellei joltakin osin toisin määrätä.

Ehdokkaan asettamisesta saamelaiskäräjien vaaleihin ja vaalien ehdokasluettelon laatimisesta säädettäisiin laissa. Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voisi asettaa vähintään kolme äänioikeutettua saamelaista, jotka muodostaisivat valitsijayhdistyksen. Kukin äänioikeutettu saisi osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen.

Vain äänioikeutetut saamelaiset voivat osallistua ehdokasasetteluun, joten

äänioikeutta koskevien kysymysten tulisi olla ehdokasasetteluun mennessä lainvoimaisesti ratkaistu. Kun äänioikeuden selvittämiseen liittyvää muutoksenhakumenettelyä varten tulee varata riittävästi aikaa, ehdokasasettelu tulisi suorittaa mahdollisimman myöhäisessä vaiheessa eli käytännössä esimerkiksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Lainvoimainen ehdokasluettelo on vaalien toimittamisen ehdoton edellytys. Tämän vuoksi ehdotetaan, ettei ehdokasluettelon laatimista koskevaan vaalilautakunnan päätökseen saisi hakea erikseen muutosta. Muutoksenhakukielto ei kuitenkaan olisi lopullinen, sillä päätöksen voisi hakea muutosta vaalien tuloksen vahvistamista koskevan muutoksenhakumenettelyn yhteydessä. Ehdotus vastaa yleisissä vaaleissa noudatettua menettelyä.

Hallinto-oikeudellisten säännösten soveltaminen saamelaiskäräjiin

Saamelaiskäräjät ehdotetaan saatettavaksi hallinto-oikeudellisten säännösten, kuten hallintomenettelylain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain, soveltamisalan piiriin tässä laissa säädetyin poikkeuksin.

Vaaliluettelon julkisuus

Saamelaiskäräjät on lailla perustettu julkisoikeudellinen oikeushenkilö, jonka ylimmän päättävän elimen, saamelaiskäräjien, jäsenet valitaan julkisoikeudellisilla vaaleilla. Tämän vuoksi saamelaiskäräjien vaalien vaaliluettelon julkisuudesta ei voida kokonaan luopua. Kun vaaliluettelo kuitenkin on myös siihen merkityn henkilön etnisen alkuperän osoittava asiakirja, kysymys vaaliluettelon julkisuudesta on ratkaistava perustuslain 10 ja 12 §:stä ilmenevät periaatteet huomioon ottaen ja ne lain tasolla yhteen sovittaen.

Saamelaiskäräjien vaalien vaaliluettelon julkisuus ja tietojen antaminen siitä ehdotetaan toteutettavaksi niin, että vaaliluettelo ja sen laadintaan liittyvät asiakirjat olisivat julkisia vain oikaisuvaatimusmenettelyä edeltävän ajan

(25 §). Tänä aikana vaaliluetteloon liittyy oikeusvaikutuksia, jotka saattavat antaa aiheen laissa säädetyn oikaisu- ja valitusmenettelyn käynnistämiseen.

Lain 28 §:n mukaan vaalilautakunnan on asetettava lopulliset vaaliluettelot vaalien ajaksi nähtäville vaaliohjesäännössä määrättävällä tavalla. Kun tähän nähtävänä pitämiseen ei liity mitään oikeusvaikutuksia, vaaliluettelon nähtävänä pitamisestä vaalien aikana esitetään luovuttavaksi.

Mikäli saamelaiskäräjät saatetaan viranomaisen toiminnan julkisuutta koskevan lain soveltamisalan piiriin, niin kuin tarkoitus on, asiakirjan antamistapaa koskeva lain 16 § tulee sovellettavaksi myös vaaliluettelon osalta. Säännöksen 3 momentin mukaan viranomaisten henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suoja koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Vaaliluettelon henkilötietojen etnistä luonnetta voidaan pitää perustuslain 12 §:ssä tarkoitettuna välttämättömänä syynä, jonka perusteella näiden tietojen luovuttamista voidaan rajoittaa. Tämän vuoksi ja edellisessä kappaleessa mainitusta säännöksestä johtuvien tulkintakysymysten vähentämiseksi ehdotetaan, että nähtäville asetettua vaaliluetteloa ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattavaksi ja että siitä ei saa antaa jäljennöksiä.

Vaaliluettelon julkisuutta ja tietojen antamista koskeva ehdotus vastaa myös saamelaiskäräjien näkemystä asiasta.

Vaaliohjesääntö

Vaaliohjesääntöä koskevat säännökset ehdotetaan kumottaviksi. Vaalien toimittamiseen liittyvistä kysymyksistä säädettäisiin pääsääntöisesti lailla ja vaalien toimittamisen yksityiskohdista oikeusministeriön asetuksella.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Saamelaiskäräjien vaalien kustannukset on suoritettu momentilta 25.70.21 (Vaalimenot). Vuoden 1999 vaalien kustannukset olivat yhteensä noin 2 000 000 markkaa (336 376 euroa). Esityksellä ei ole merkittäviä kustannusvaikutuksia, vaikka vaalipäivän äänestyskin järjestettäisiin.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole mainittavia organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksessä on kysymys saamelaiskäräjien vaaleihin liittyvien säännösten täsmentämisestä. Esityksellä ole vaikutuksia eri kansalaisryhmien asemaan.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu saamelaiskäräjien esityksen pohjalta virkatyönä oikeusministeriössä. Valmistelu on suoritettu kiinteässä yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluvollisuus huomioon ottaen. Esityksestä ei ole pyydetty lausuntoja, koska sillä ei ole muiden viranomaisten asemaan liittyviä vaikutuksia.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnalle on annettu esitys hallinto-laiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta. Ehdotetulla hallintolaila kumottaisiin hallintomenettelylaki, asiakirjain lähettämisestä annettu laki ja tiedoksiannosta hallintoasioissa annettu laki, joita tähän esitykseen liittyvän lakiehdotuksen 4 a §:n mukaan sovellettaisiin myös saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälän sanamuotoa ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että se vastaa perustuslain 17 §:n 3 momenttia, jossa on turvattu saamelaisten asema alkuperäiskansana, ja perustuslain 121 §:n 4 momenttia, jonka mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Ehdotettu muutos on siten yksinomaan lainsäädäntötekkinen eikä se vaikuta nykyisen lainsäädännön sisältöön.

4 a §. *Hallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan yleishallinto-oikeudellisia säännöksiä kuten hallintomenettelylakia, tiedoksiannosta hallintoasioissa annettua lakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, henkilötietolakia ja arkistolakia (831/1994), jollei tässä laissa toisin säädetä.

5 §. *Yleinen toimivalta.* Saamelaiskäräjien yleistoimivaltaa koskevaan säännökseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan saamelaiskäräjät vahvistaa toimintaansa varten työjärjestyksen. Säännös on nykyisin 43 §:n kumottavaksi ehdotettavassa 2 momentissa.

13 §. *Saamelaiskäräjien hallitus.* Saamelaiskäräjien jäsenten toimikausi päättyy neljännen kalenterivuoden viimeisenä päivänä. Kun saamelaiskäräjien hallituksen tulee koostua saamelaiskäräjien jäsenistä, myös hallituksen toimikausi päättyy samana ajankohtana. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että saamelaiskäräjät on vaalivuoden jälkeen vailla toimivaltaista hallintoa siihen asti, kunnes saamelaiskäräjät on kokoontunut uudessa kokoonpanossa ja keskuudestaan valinnut uuden hallituksen. Sen vuoksi ehdotetaan, että vaalivuonna toimivan hallituksen puheenjohtaja, varapuheenjohtajat ja muut jäsenet jatkavat tehtävässään siihen asti, kunnes saamelaiskäräjille on vaalien jälkeen valittu

uusi hallitus.

15 §. *Toimivallan siirto.* Pykälässä on lueteltu ne asiat, joissa saamelaiskäräjien toimivallan siirto ei ole mahdollista. Ehdotuksessa on huomioitu saamelaiskäräjälain 40 §:ssä tarkoitettun oikaisuvaatimuksen käsittelyn siirtyminen saamelaiskäräjien hallituksen tehtäväksi.

18 §. *Asioiden käsittely.* Tekninen muutos. Pykälän 2 momentista on poistettu säädöskokoelmanumero, koska momentissa tarkoitettu laki on mainittu ensimmäisen kerran uudessa 4 a §:ssä.

18 b §. *Tilikausi ja tilinpäätös.* Saamelaiskäräjien kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi, mitä saamelaiskäräjälaisa säädetään, soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään. Tilinpäätöksen laatimisaikaa koskevaan kirjanpitolain 3 luvun 6 §:ää on muutettu 31 päivänä joulukuuta 2001 voimaan tulleella lailla (629/2001) niin, että tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä aikaisemman kolmen kuukauden sijasta. Saamelaiskäräjien tilinpäätöksen vahvistamisajankohtaan sidoksissa olevaan 18 b §:n 5 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksesta johtuva pidennys.

20 §. *Vaalipiiri ja vaalilautakunta.* Säännöksen 2 momenttia on tarkistettu vaaliohjesäännöstä luopumisen vuoksi.

21 §. *Äänioikeus.* Saamelaiskäräjien vaalien äänioikeusikää ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että se vastaa yleisissä vaaleissa noudatettavaa äänioikeusikää.

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Säädettyjen määräaikojen laskemisesta annetun lain (150/1930) 3 §:n mukaan aika, joka on määrätty viikkoina, kuukausina tai vuosina nimitetyn päivän jälkeen, päättyy sinä viikon tai määräkuukauden päivänä, joka nimeltään tai järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Saamelaiskäräjien vaalien vaalitoimituksen viimeinen päivä on

siten sen viikon maanantai, jolloin ääntenlaskenta aloitetaan.

Kunnallisvaaleissa ei enää vaadita Euroopan unionin muun jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan kansalaiselta kahden vuoden yhtäjaksoista asumisaikaa Suomessa kunnallisvaaleihin osallistumisen edellytyksenä, vaan kotikunta Suomessa riittää. Kun saamelaiskäräjien vaaleja koskevat säännökset on laadittu yleisiä vaaleja koskevia säännöksiä noudattaen, nykyisessä säännöksessä tarkoitettusta kahden vuoden yhtäjaksoisesta asumisajasta ehdotetaan luovuttavaksi. Ulkomaan kansalaisena äänioikeutetulla tulisi kuitenkin olla kotikunta Suomessa vaaliluettelon laatimisen ajankohtana. Ehdotettu muutos merkitsisi käytännössä sitä, että myös muun maan kuin Euroopan unionin jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan kansalaisuuden omaavalla saamelaisella, jolla on kotikunta Suomessa, voisi äänioikeus saamelaiskäräjien vaaleissa.

22 §. *Vaalikelpoisuus.* Säännös ehdotetaan tarkistettavaksi holhoustoimesta annetun lain (422/1999) terminologiaa vastaamaan.

22 a §. *Vaalien aloittaminen.* Vaaliohjesäännön mukaan vaalien aloittamisesta on julkisesti kuulutettava. Lakiin ehdotetaan otettavaksi vastaava säännös.

23 §. *Vaaliluettelo.* Tieto henkilön kotipaikasta on tarpeen vaalipäivän äänestyksen toimittamista varten, jos vaalilautakunta päättyy tällaisen äänestyksen järjestämiseen saamelaisten kotiseutualueella. Kotikuntaa ja osoitetta ei kuitenkaan saisi merkitä vaaliluetteloon, jos nämä tiedot on pidettävä salassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan nojalla. Tieto henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta asuinpaikastaan on pidettävä salassa, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Tällaisessa tilanteessa maistraatti voi väestötietolain (507/1993) 25 §:n 4 momentin (527/1999) nojalla pyynnöstä määrätä, ettei mainittuja tietoja saa luovuttaa muille kuin viranomaiselle.

23 a §. *Vaaliluettelon laatiminen.* Voimassa olevan 23 §:n 3 ja 4 momenttia vastaavat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi 23 a §:n 1 momentiksi. Säännökseen otettaisiin samalla määräaika, jolloin vaaliluettelo otamista koskeva pyyntö ja vaaliluettelosta poistamista koskeva ilmoitus on viimeistään tehtävä. Ajankohdasta on nyt määrätty vaaliohjesäännössä.

Voimassa olevan 23 §:n 2 momentti, joka koskee vaalilautakunnan oikeutta omasta aloitteestaan täydentää vaaliluetteloa pohjoismaiden saamelaisneuvoston Suomen jaoston vuonna 1962 suorittaman väestötutkimuksen tai muun tiedon perusteella, on sanamuodoltaan ristiriitainen lain 3 §:ssä olevan saamelaisen määritelmän kanssa. Momentti ehdotetaan poistettavaksi. Ehdotetun 23 a §:n 3 momentissa annettaisiin vaalilautakunnalle oikeus vaaliluettelon laatimisen yhteydessä omasta aloitteestaan huomioida vaaliluettelon merkityn henkilön edellisten vaalien jälkeen äänioikeusikään tulleet lapset ja lain 21 §:ssä mainittuun ajankohtaan mennessä äänioikeusikään tulevat lapset. Koska henkilö voidaan ottaa vaaliluetteloon vain itse tehdyn pyynnön perusteella (subjektiivinen edellytys), asianomainen lapsi voitaisiin ottaa vaaliluetteloon vasta sen jälkeen, kun hän on kirjallisesti ilmoittanut vaalilautakunnalle pitävänsä itseään tässä laissa tarkoitettuna saamelaisena. Vaalilautakunta lähettää edellä tarkoitetuille henkilöille asiaa koskevan tiedustelun siinä vaiheessa, kun lautakunta on saanut Väestörekisterikeskukselta uuden vaaliluettelon laatimista varten tarvittavat tiedot.

Lakiin otettaisiin säännös myös siitä, milloin vaaliluettelo on viimeistään vahvistettava.

23 b §. *Vaaliluettelon tietojen tarkoitussidonnaisuus.* Vaaliluettelon tietoja tulisi käyttää periaatteessa vain siihen tarkoitukseen, johon niitä on kerätty eli saamelaiskäräjien vaalien toimittamiseen. Kun vaaliluettelo kuitenkin on ainoa luotettava luettelo saamelaisista, saamelaisten etujen ja oikeuksien valvomisesta huolehtivalla saamelaiskäräjien hallituksella tulisi olla oikeus käyttää vaaliluettelon tietoja tilastointitehtäviä ja tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten ja

luovuttaa niitä vastaaviin tarkoituksiin noudattaen mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä säädetään.

24 §. *Ilmoituskortti ja päätös.* Säännöksen 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi viittaus vaaliohjesääntöön. Säännökseen ehdotetaan samalla lisättäväksi uusi 3 momentti, joka koskee vaaliluetteloon ottamista koskevan mahdollisen hylkäävän päätöksen toimittamisajankohtaa.

25 §. *Vaaliluettelon nähtävänä pitäminen.* Vaaliluettelon nähtävänä pitämisen ajankohtaa ehdotetaan aikaistettavaksi yhdellä kuukaudella. Näin saataisiin enemmän aikaa vaaliluetteloon ottamista koskevaa muutoksenhakumenettelyä varten. Vaaliluettelon nähtävänä pitämisen aika (10 arkipäivää/kolme tuntia päivässä) vastaa nykyistä säännöstä ja vaaleissa noudatettua käytäntöä (vaaliohjesäännön määräystä).

25 a §. *Vaaliluettelon julkisuus.* Vaaliluettelo ja sen laatimiseen liittyvät asiakirjat olisivat julkisia vain edellisessä pykälässä säädetyn ajan. Jokaisella olisi oikeus tutustua vaaliluetteloon sen nähtävillä pitämisen aikana, mutta tietojen antamista vaaliluettelosta ja sen laatimiseen liittyvistä asiakirjoista rajoitettaisiin luettelon tietojen etnisen luonteen vuoksi. Henkilön etnistä alkuperää koskevat tiedot ovat henkilötietolain mukaan arkaluontoisia tietoja, joita saa rekisteröidä, luovuttaa tai muotoin käsitellä vain laissa säädettyissä erityistilanteissa.

Vaaliluettelo on viranomaisen henkilörekisteriin verrattava asiakirja, josta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin mukaan saa antaa jäljennöksen vain, jos tiedonsaajalla on henkilötietolainsäädännön mukaan oikeus käsitellä sellaisia tietoja. Tietojen käsittelyllä henkilötietolain (3 §) tarkoitetaan muun muassa henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, säilyttämistä, muuttamista ja yhdistämistä. Koska etnistä alkuperää koskevien tietojen käsittelyoikeutta on lailla rajoitettu, on asianmukaista, että vaaliluettelosta ei annettaisi jäljennöksiä eikä sitä annettaisi jäljennettäväksi. Vastaavia periaatteita sovellettaisiin myös vaaliluettelon laatimisen

pohjana oleviin asiakirjoihin. Säännöksellä ei ole tarkoitus rajoittaa asianomaisen oikeutta tiedonsaantiin, mistä ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettäväksi uuden 25 a §:n 2 momentissa. Salassapitovelvollisuus ei siten estä tiedon antamista vaaliluettelosta sille, joka tarvitsee tällaista tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten. Säännös liittyy saamelaisen määritelmään ja on tarkoitettu palvelemaan sellaisia lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tilanteita, joissa henkilö ei voi muualta saada luotettavaa tietoa siitä, onko ainakin yksi hänen vanhemmistaan merkitty äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa. Tiedon antaminen edellyttää käytännössä saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien tiettyä vaalia koskevaa yksilöityä pyyntöä, jossa on mainittu myös asianomaisen vanhemman henkilötiedot ja hänen asuinpaikkansa sanotun vaalin aikaan.

26 §. *Vaaliluettelon oikaisuvaatimus.* Saamelaiskäräjien sisäisenä muutosmenettelynä olisi oikaisuvaatimusmenettely, jota noudattaen saamelaiskäräjien asianomainen elin (vaalilautakunta, hallitus) voi oikaista vaaliluettelon laatimisessa mahdollisesti tekemänsä virheen.

26 a §. *Itseoikaisu.* Itseoikaisulla tarkoitetaan vaaliluettelo laadittaessa tapahtunutta teknisluontoista virhettä, joka on niin ilmeinen, että vaalilautakunta voi sen omasta aloitteestaan korjata.

26 b §. *Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen.* Vaaliluettelon laatimiseen liittyvää valitusmenettelyä on kevennetty niin, että saamelaiskäräjien hallituksen päätöksestä valitettaisiin saamelaiskäräjien sijasta suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusmenettelyn

nopeuttamiseksi ehdotetaan myös, että valitusaika lyhennetään 14 päiväksi. Hallintolainkäyttölaki on yleislaki ja sallii sen, että muussa laissa on sanotusta laista poikkeavia säännöksiä esimerkiksi valitusajan osalta.

26 c §. *Vaaliluettelon lainvoimaisuus.* Selkeyden vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset myös vaaliluettelon lainvoimaisuudesta ja oikaisun tekemisestä

vaaliluetteloon.

26 d §. *Äänestäminen tuomioistuimen päätöksen perusteella.* Tuomioistuimen päätöksen perusteella voisi äänestää siihen asti, kunnes ääntenlaskenta on aloitettu.

27 §. *Ehdokasasettelu.* Pykälä sisältää ehdokkaan asettamista koskevat perussäännökset, jotka vastaavat aikaisemmissa vaaleissa noudatetun vaaliohjesäännön määräyksiä. Kielto osallistua useamman kuin yhden ehdokkaan asettamiseen vastaa vaalilain 119 §:n 3 momenttia.

27 a §. *Ehdokasluettelo.* Ehdokasluettelon laatimisesta ja ehdokasluetteloon merkittävistä tiedoista ehdotetaan säädettäväksi laissa. Vaalien toimittamisen ehdoton edellytys on lainvoimainen ehdokasluettelo, jotta äänestäjät voisivat olla varmoja siitä, ketkä ovat vaaleissa mukana olevia ehdokkaita. Tämän vuoksi ehdotetaan, ettei säännöksessä tarkoitettusta vaalilautakunnan päätökseen saisi hakea erikseen muutosta. Muutoksenhakukielto ei olisi kuitenkaan lopullinen, vaan äänioikeutettu voisi saattaa asian saamelaiskäräjien hallituksen käsiteltäväksi vaalien tuloksen vahvistamista koskevana oikaisuvaatimuksena.

28 §. *Vaalitoimitus.* Vaalien toimittamista koskevaan 28 §:ään ehdotetaan tehtäväksi vaalipäivän äänestämisestä johtuvat täsmennykset. Vaalit toimitettaisiin edelleen syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Vaalien toimittamisajanjakson loppupuolella olisi kuitenkin mahdollista järjestää myös vaalipäivän äänestys. Sen toteuttaminen ei kuitenkaan olisi pakollista. Päätös asiassa jäisi vaalilautakunnan harkinnan varaan.

Vaaliluettelon julkisuutta on aikaisemmin (uusi 25 a §) ehdotettu rajoitettavaksi niin, että luettelo olisi julkinen vain lakiehdotuksen 25 §:ssä säädettävänä aikana. Kun ehdokasluettelon nähtäville asettamisesta puolestaan säädettäisiin lain 27 §:ssä, nykyisen 28 §:n 2 momentti on tarpeeton.

Vaalitoimitus aloitettaisiin edelleenkin vaaliasiakirjojen lähettämällä äänioikeutetulle lain 29 §:ssä säädetyllä tavalla. Äänestäminen voitaisiin suorittaa

joko palauttamalla vaaliasiakirjat postin välityksellä vaalilautakunnalle (30 §), palauttamalla ne henkilökohtaisesti saamelaisten kotiseutualueella sijaitseviin vaalilautakunnan toimipisteisiin (31 §) tai osallistumalla vaalipäivän äänestykseen (31 a §).

31 a – 31 h §. *Vaalipäivän äänestys.* Mainittuihin pykäliin on sisällytetty vaalipäivän äänestystä koskevat perussäännökset. Koska postin välityksellä tapahtuvaa äänestystä voitaneen pitää ensisijaisena äänestysmuotona, kussakin saamelaisten kotiseutualueen kunnassa olisi vain yksi äänestyspaikka (31 a §).

Vaalipäivän äänestys toteutettaisiin yleisissä vaaleissa noudatettavia periaatteita soveltaen siten, että äänioikeutettu saisi äänestää vain siinä saamelaisten kotiseutualueen kunnassa, joka on merkitty vaaliluetteloon hänen kotikunnakseen. Tällä tavoin varmistettaisiin se, ettei henkilö äänestä vaalipäivänä useampaan kertaan.

Kussakin äänestyspaikassa olisi vain asianomaisen kunnan äänioikeutettuja koskeva ote vaaliluettelosta (*äänestysalueen vaaliluettelo*).

Ääntenlaskenta suoritettaisiin keskitetyksi yhdessä paikassa. Näin varmistettaisiin se, että henkilö käyttää äänioikeuttaan vain yhteen kertaan. Mikäli ilmenee, että henkilö on äänestänyt sekä vaalipäivänä että postin välityksellä, postin välityksellä tapahtunut äänestys jätettäisiin huomioon ottamatta (35 §:n uusi 3 momentti).

Jokaisella äänestyspaikalla olisi vaalilautakunnan sinetillä suljettu vaaliurna, joka kuljetettaisiin ääntenlaskentaa varten vaalilautakunnan Inarin toimipisteeseen, jossa vaalien koko ääntenlaskenta suoritettaisiin.

Lakiin otettaisiin säännökset myös kutakin äänestyspaikkaa varten asetettavasta vaalitoimikunnasta, joka huolehtisi vaalipäivän äänestyksen toimittamisesta asianomaisella äänestyspaikalla.

33 §. *Äänestäminen ulkomailta.* Ulkomailta äänestämisestä ei ole annettu erityisiä määräyksiä vaaliohjesäännössä. Ulkomailta äänestäminen voi käytännössä tapahtua vain postin välityksellä. Kun laissa on tarkat säännökset tästä äänestämistavasta, josta

ulkomailla asuvan äänioikeutetun osalta ei ole aihetta poiketa, säännös ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

34 §. *Ääntenlaskennan aloittaminen.* Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi viittaus vaaliohjesääntöön ja siihen ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, joka koskee valitsijayhdistyksen asiamiehen oikeutta olla läsnä ääntenlaskennassa.

35 §. *Merkintä vaaliluetteloon.* Vaalien ääntenlaskenta suoritettaisiin keskitetysti yhdessä paikassa. Tämä on tarpeen sen varmistamiseksi, ettei kukaan äänestä kahteen kertaan. Jos vaaliluetteloon ja äänestysalueen vaaliluetteloon tehdyistä merkinnöistä ilmeni, että postitse äänestänyt tai vaaliasiakirjat suoraan vaalilautakunnan toimistoon jättänyt äänioikeutettu on äänestänyt myös vaalipäivänä, muu kuin vaalipäivän äänestys olisi jätettävä huomioon ottamatta.

Pykälän 2 momentin 3 kohtaa muutettaisiin samalla niin, että vaalikuoren avonaisuus ei enää olisi äänestyksen huomioon ottamatta jättämisen peruste. Jos vaalilautakunta huomaa, että vaalikuori on avonainen, sen tulisi sulkea kuori vaalisalaisuus säilyttäen. Vastaava muutos on tehty myös yleisiä vaaleja koskeviin vaalilain 63 §:n 2 momenttiin ja 85 §:n 1 momenttiin (247/2002).

36 §. *Äänestyslippujen ryhmittely.* Pykälän 1 momenttiin on tehty vaalipäivän äänestyksestä johtuva täsmennys. Kun myös postin välityksellä äänestäneiden ja vaaliasiakirjat suoraan vaalilautakunnan toimistoon tai toimipisteeseen palauttaneiden vaalikuoret ovat vaaliurnassa, avataan kaikki vaaliurnat ja vaalikuoret.

37 a §. *Vaaliasiakirjojen säilyttäminen.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi vaaliasiakirjojen säilyttämistä koskeva perussäännös. Asiasta on aikaisemmin määrätty vaaliohjesäännössä.

40 §. *Vaalien tulosta koskeva oikaisuvaatimus ja valitus.* Vaalien tuloksen vahvistamista koskeva oikaisuvaatimus tehtäisiin saamelaiskäräjien sijasta saamelaiskäräjien hallitukselle. Saamelaiskäräjien hallituksen päätöksestä valitettaisiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusaika lyhennettäisiin 14 päiväksi.

Pykälään otettaisiin säännös myös sen varalta, ettei vaalien tulos olisi menettelytapavirheen vuoksi oikaistavissa.

40 a §. *Valituksen johdosta uusittavat vaalit.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset uusittavissa vaaleissa noudatettavasta menettelystä. Uusittavissa vaaleissa noudatettaisiin samaa vaaliluetteloa ja samaan ehdokasluetteloa kuin varsinaisissa vaaleissakin, jollei oikaisuvaatimus- tai muutoksenhakuelin joltakin osin ole toisin määrännyt. Kun koko maa on saamelaiskäräjien vaaleissa yhtenä vaalipiirinä, vaalit olisi uusittava kokonaisuudessaan.

40 b §. *Saamelaiskäräjien jäsenten ja saamelaiskäräjien asettamien toimielinten toimivaltaisuus.* Selkeyden vuoksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset kumotuissa vaaleissa valituiksi tulneiden saamelaiskäräjien jäsenten ja varajäsenten sekä saamelaiskäräjien mahdollisesti asettamien toimielinten jäsenten toimivaltaisuudesta.

40 c §. *Tarkemmat säännökset.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi valtuussäännös, jonka mukaan oikeusministeriö voisi antaa tarkempia määräyksiä eräistä vaalien toimittamiseen liittyvistä yksityiskohdista. Näistä asioista on aikaisemmin määrätty vaaliohjesäännöllä.

43 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälän 2 momentti on tarpeeton, jos vaaliohjesääntöön perustusvasta säätelystä luovutaan ja saamelaiskäräjien työjärjestyksen vahvistamisesta säädetään 5 §:n uudessa 2 momentissa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkempia säännöksiä vaalien toimittamisesta voitaisiin antaa oikeusministeriön asetuksella lain 40 c §:ssä olevan valtuutuksen mukaisesti.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan

Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan saamelaiskäräjistä 17 päivänä heinäkuuta 1995 annetun lain 33 § ja 43 §:n 2 momentti,

muutetaan 1 §, 15 §:n 2 momentti, 18 §:n 2 momentti, 18 b §:n 5 momentti, 20 §:n 2 momentti, 21—28 §, 30 §:n otsikko, 31 sekä 34 ja 35 §, 36 §:n 1 momentti ja 40 §, sellaisina kuin niistä ovat 15 §:n 2 momentti ja 18 b §:n 5 momentti laissa 1725/1995, sekä

lisätään lakiin uusi 4 a §, 5 §:ään uusi 3 momentti, 13 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lakiin uusi 22 a, 23 a, 23 b, 25 a, 26 a—26 d ja 27 a §, 30 §:ään uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 31 a—31 h, 37 a ja 40 a—40 c § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Saamelaisilla alkuperäiskansana on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin tässä laissa ja muualla laissa säädetään. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät.

Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

4 a §

Hallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen

Saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan hallintomenettelylakia (598/1982), tiedoksiannosta hallintoasioissa annettua lakia (232/1966), viranomaisten

toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999) ja arkistolakia (831/1994), jollei tässä laissa toisin säädetä.

5 §

Yleinen toimivalta

—————
Saamelaiskäräjät vahvistaa toimintaansa varten työjärjestyksen.

13 §

Saamelaiskäräjien hallitus

—————
Vaalivuonna toimivan hallituksen puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja muut jäsenet jatkavat kuitenkin tehtävässään siihen asti, kunnes uusi hallitus on vaalien jälkeen valittu.

15 §

Toimivallan siirto

Edellä 1 momentissa mainittu toimivallan siirto ei ole sallittu 7 §:ssä, 10 §:n 3 momentissa, 11—14 §:ssä, 18 b, 18 c eikä 18 j §:ssä tarkoitetuissa asioissa.

18 §

Asioiden käsittely

Saamelaiskäräjien ja sen asettaman toimielimen jäsen on esteellinen ottamaan osaa sellaisen päätöksen tekemiseen, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintomenettelylain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua lähisukulaistaan tai sellaiseen sanotun momentin mukaan rinnastettavaa henkilöä.

18 b §

Tilikausi ja tilinpäätös

Tilinpäätös on saatettava saamelaiskäräjien vahvistettavaksi kunkin vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

20 §

Vaalipiiri ja vaalilautakunta

Vaalit toimeenpanee 14 §:ssä tarkoitettu vaalilautakunta.

21 §

Äänioikeus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on asuinpaikkaan katsomatta äänioikeutettu jokainen viimeistään vaalitoimituksen viimeisenä päivänä 18 vuotta täyttävä saamelainen, joka on Suomen kansalainen tai jolla ulkomaan kansalaisena on ollut kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa silloin, kun pyyntö vaaliluetteloon ottamisesta on viimeistään

tehtävä.

22 §

Vaalikelpoisuus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka on suostunut ehdokkaaksi ja joka ei ole vajaavaltainen.

22 a §

Vaalien aloittaminen

Vaalien aloittamisesta on julkisesti kuulutettava.

23 §

Vaaliluettelo

Vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta. Vaaliluetteloon merkitään äänioikeutetun nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite, mikäli kotikunta ja osoite ovat tiedossa. Kotikuntaa ja osoitetta ei kuitenkaan saa merkitä vaaliluetteloon, jos nämä tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Äänioikeutetut merkitään vaaliluetteloon aakkoselliseen järjestykseen kunnittain, jollei 1 momentista muuta johdu.

23 a §

Vaaliluettelon laatiminen

Vaaliluettelo on pyynnöstä otettava siitä puuttuva äänioikeutettu saamelainen. Vaaliluetteloon merkitty henkilö on poistettava vaaliluettelosta hänen ilmoitettuaan, ettei hän enää halua olla merkittynä vaaliluetteloon, tai jos hän on kuollut. Pyyntö ja ilmoitus on tehtävä vaalilautakunnalle viimeistään vaalivuotta edeltävän joulukuun 31. päivänä ennen kello 16. Vaaliluettelon laatimisen yhteydessä

vaalilautakunta voi omasta aloitteestaan ottaa huomioon vaaliluetteloon merkityn äänioikeutetun edellisten vaalien jälkeen äänioikeusiän saavuttaneen lapsen ja 21 §:ssä säädettyyn ajankohtaan mennessä äänioikeusiän saavuttavan lapsen. Tällainen henkilö voidaan kuitenkin ottaa vaaliluetteloon vasta sen jälkeen, kun hän on kirjallisesti ilmoittanut vaalilautakunnalle pitävänsä itseään tässä laissa tarkoitettuna saamelaisena.

Vaalilautakunta vahvistaa ja allekirjoittaa vaaliluettelon viimeistään vaalivuoden helmikuun viimeisenä päivänä.

23 b §

Vaaliluettelon tietojen tarkoitussidonnaisuus

Vaaliluetteloa ja siihen sisältyviä tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin saamelaiskäräjien vaalien toimittamiseen. Saamelaiskäräjien hallituksella on kuitenkin oikeus käyttää ja luovuttaa vaaliluettelon tietoja tilastointitehtäviä ja tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten noudattaen mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä säädetään.

24 §

Ilmoituskortti ja päätös

Vaalilautakunta laatii jokaisesta vaaliluetteloon otetusta henkilöstä ilmoituskortin, josta ilmenee äänioikeutetusta vaaliluetteloon otetut tiedot, vaaliluettelon nähtävänä pitäminen, vaaleissa äänestäminen sekä vaalipäivä ja 31 a §:ssä säädetty oikeus äänestää vaalipäivänä, jos vaalipäivän äänestys järjestetään, ja vaalilautakunnan osoite.

Vaalilautakunta lähettää ilmoituskortin kullekin äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, hyvissä ajoin ennen vaaliluettelon asettamista nähtäville.

Vaalilautakunnan päätös, jolla vaalilautakunta on hylännyt tai jättänyt tutkimatta henkilön pyynnön tulla otetuksi vaaliluetteloon taikka ilmoituksen tulla siitä poistetuksi, lähetetään asianosaiselle hyvissä

ajoin ennen vaaliluettelon asettamista nähtäville.

25 §

Vaaliluettelon nähtävänä pitäminen

Vaalilautakunta asettaa vaaliluettelon tai siinä olevat tiedot henkilötunnuksia lukuun ottamatta nähtäville siten, että nähtävänä pitämistä koskevan ajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään viisi kuukautta.

Vaaliluettelo pidetään nähtävänä 10 perättäisenä arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, vähintään kolme tuntia päivässä.

Vaaliluettelon nähtävänä pitamisestä on julkisesti kuulutettava.

25 a §

Vaaliluettelon julkisuus

Jokaisella on oikeus tutustua vaaliluetteloon ja sen laatimiseen liittyviin asiakirjoihin sinä aikana, kun vaaliluettelo pidetään nähtävänä. Vaaliluetteloa ja sen laatimiseen liittyviä asiakirjoja ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattaviksi eikä niistä saa antaa jäljennöksiä. Vaaliluetteloon merkityllä on kuitenkin oikeus saada maksutta ote hänestä vaaliluetteloon otetuista tiedoista. Sillä, joka on pyytänyt tulla otetuksi vaaliluetteloon, on oikeus saada tieto asian käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Vaaliluettelo sekä sellaiset vaaliluettelon laatimiseen liittyvät asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön etnisestä alkuperästä, on pidettävä salassa muuna kuin 1 momentissa tarkoitettuna aikana. Salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista vaaliluettelosta sille, joka tarvitsee tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten.

Vaaliluettelon laatimiseen liittyvien asiakirjojen julkisuudesta on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

26 §

Vaaliluettelon oikaisuvaatimus

Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, voi kirjallisesti vaatia oikaisua vaalilautakunnalta viimeistään 14. päivänä vaaliluettelon nähtävillä pitämistä koskevan ajan päättymisestä. Vaalilautakunnan on ratkaistava asia kiireellisesti.

Vaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voi saattaa oikaisuvaatimuksen saamelaiskäräjien hallituksen ratkaistavaksi viimeistään 14. päivänä siitä päivästä, kun hän on saanut päätöksestä tiedon. Hallituksen on ratkaistava asia kiireellisesti.

Jos vaalilautakunnan tai saamelaiskäräjien hallituksen päätös sisältää sen, että henkilö otetaan vaaliluetteloon, vaalilautakunta lähettää viipymättä äänioikeutetulle 24 §:ssä tarkoitetun ilmoituskortin.

26 a §

Itseoikaisu

Jos vaalilautakunta katsoo, että henkilö on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai oikeudettomasti otettu siihen taikka että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, vaalilautakunnalla on viran puolesta oikeus lisätä henkilö vaaliluetteloon tai poistaa hänet vaaliluettelosta taikka korjata häntä koskeva virheellinen merkintä. Muutokset on tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Poistettaessa henkilö vaaliluettelosta on siitä tehtävä kirjallinen päätös ja annettava se tiedoksi asianomaiselle henkilölle.

Lisättäessä henkilö vaaliluetteloon on hänelle viipymättä lähetettävä 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

Korjattaessa vaaliluettelossa oleva virheellinen merkintä on korjauksesta viipymättä ilmoitettava asianomaiselle henkilölle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

26 b §

Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Saamelaiskäräjien hallituksen 26 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ja vaalilautakunnan 26 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14. päivänä siitä päivästä, kun asianomainen on saanut päätöksestä tiedon.

Valituksen tekemisestä on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Korkeimman hallinto-oikeuden on annettava päätöksestään viipymättä tieto valittajalle, saamelaiskäräjien hallitukselle ja vaalilautakunnalle, jonka on tehtävä vaaliluetteloon päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat muutokset ja tarvittaessa lähetettävä asianomaiselle 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

26 c §

Vaaliluettelon lainvoimaisuus

Jos säädetyn ajan kuluessa ei ole tehty vaaliluettelon oikaisuvaatimusta, vaalilautakunta merkitsee vaaliluetteloon todistuksen siitä, että luettelo on lainvoimainen.

Jos oikaisua on vaadittu, vaalilautakunta merkitsee vaaliluetteloon päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat oikaisut. Oikaisun kohdalla on mainittava päätös, johon merkintä perustuu.

Ennen vaalitoimituksen aloittamista vaalilautakunta merkitsee vaaliluetteloon todistuksen siitä, että vaaliluettelo on 2 momentissa tarkoitettulla tavalla oikaistuna lainvoimainen. Vaaliluetteloa pidetään lainvoimaisena sen estämättä, että lopullista päätöstä vaaliluettelon oikaisemista koskevaan vaatimukseen ei ole ennen vaalitoimituksen aloittamista annettu tai saatettu vaalilautakunnan tietoon. Lainvoimaista vaaliluetteloa on vaaleissa muuttumattomana noudatettava.

26 d §

Äänestäminen tuomioistuimen päätöksen perusteella

Henkilölle, joka ennen ääntenlaskennan aloittamista esittää vaalilautakunnalle tai vaalipäivänä vaalitoimikunnalle korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen äänioikeudestaan, varataan tilaisuus saada vaaliasiakirjat ja äänestää.

Henkilö on velvollinen luovuttamaan vaalilautakunnalle tai vastaavasti vaalitoimikunnalle päätöksen tai sen oikeaksi todistetun jäljennöksen vaaliluetteloon asiasta tehtävää merkintää varten.

27 §

Ehdokasasettelu

Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi asettaa vähintään kolme äänioikeutettua saamelaista jättämällä vaalilautakunnalle asianmukaisesti täytetyn ja allekirjoitetun ehdokashakemuksen viimeistään 31. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16. Hakemuksessa tulee olla:

1) ehdokkaan täydellinen nimi ja tarvittaessa ehdokkaan yleisesti tunnettu puhuttelunimi, henkilötunnus, arvo, ammatti tai toimi enintään kahdella ilmaisulla sekä kotikunta ja osoite; ja

2) ehdokkaan kirjallinen suostumus asettua saamelaiskäräjien asianomaisissa vaaleissa ehdokkaaksi.

Ehdokkaan asettaneet henkilöt muodostavat valitsijayhdistyksen, joka nimeää keskuudestaan asiamiehen ja vara-asiamiehen.

Kukin äänioikeutettu saa osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö kuuluu kahteen tai useampaan valitsijayhdistykseen, vaalilautakunnan on poistettava hänen nimensä niistä kaikista.

Valitsijayhdistyksen asiamiehelle on varattava tilaisuus täydentää tai oikaista hakemuksen tietoja viimeistään 27. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16.

27 a §

Ehdokasluettelo

Vaalilautakunta laatii vaalikelpoisista ehdokkaista ehdokasluettelon viimeistään 21. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Ehdokasluettelossa on yhteinen otsikko, joka yksilöi vaalin, sekä luettelo ehdokkaista numerojärjestyksessä alkaen ehdokasnumerosta 2. Ehdokkaiden järjestys luettelossa määräytyy vaalilautakunnan suorittaman arvonnän perusteella.

Jokaisesta ehdokkaasta merkitään ehdokasluetteloon numero, nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen, sekä kotikunta. Ehdokkaan etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan käyttää ehdokkaan yleisesti tunnettua puhuttelunimeä tai etunimeä lyhennettynä. Ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliasiamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

Vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea erikseen muutosta.

28 §

Vaalitoimitus

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Vaalit toimitetaan postin välityksellä, mutta voidaan vaalilautakunnan niin päättäessä saamelaisten kotiseutualueella lisäksi toimittaa vaalipäivän äänestyksenä. Vaalien toimittamisesta on julkisesti kuulutettava.

30 §

Äänestäminen postin välityksellä

Postin välityksellä lähetettyjen vaaliasiakirjojen tulee olla vaalilautakunnalla ääntenlaskennan aloittamiseen mennessä.

31 §

Äänestäminen palauttamalla vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistoon

Äänioikeutettu voi palauttaa 30 §:ssä tarkoitettut vaaliasiakirjat henkilökohtaisesti myös vaalilautakunnan toimistoon tai muihin

toimipisteisiin vaalien kahden viimeisen täyden viikon aikana. Äänestäminen on suoritettu, kun äänioikeutettu on saanut kuitenkin vaaliasiakirjojen jättämisestä.

Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että sen eri toimipisteisiin jätettyjä vaaliasiakirjoja säilytetään vaalisalaisuuden turvaavalla tavalla ja että vaaliasiakirjat toimitetaan turvallisesti vaalilautakunnan Inarin toimistoon ennen ääntenlaskennan aloittamista.

31 a §

Vaalipäivän äänestys

Jos vaalipäivän äänestys järjestetään, vaalipäivä on vaalien neljännen viikon sunnuntai.

Vaalipäivän äänestys toimitetaan yhtäaikaaisesti jokaisessa saamelaisten kotiseutualueen kunnassa. Kussakin kunnassa on yksi äänestyspaikka.

Äänioikeutettu saa äänestää vain siinä saamelaisten kotiseutualueen kunnassa, joka on merkitty vaaliluetteloon hänen kotikunnakseen.

Äänestys on järjestettävä niin, että vaalisalaisuus säilyy.

31 b §

Äänestysaika

Vaalipäivän äänestys aloitetaan kello 10 ja sitä jatketaan yhtäjaksoisesti kello 18:aan.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 18:aa tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää. Odotustila on suljettava kello 18. Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleille äänestäjille.

31 c §

Vaalitoimikunta

Vaalilautakunnan tulee hyvissä ajoin ennen vaaleja asettaa kutakin äänestyspaikkaa varten vaalitoimikunta, johon kuuluu kolme jäsentä ja kaksi varajäsentä siten, että

asianomaista kuntaa vaalilautakunnassa edustava jäsen ja tämän henkilökohtainen varajäsen on vaalitoimikunnan yhtenä jäsenenä ja varajäsenenä.

Vaalitoimikunnan puheenjohtajana toimii toimikunnassa vaalilautakuntaa edustava jäsen. Varapuheenjohtajan vaalitoimikunta valitsee tarvittaessa keskuudestaan.

Vaalitoimikunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä.

31 d §

Valmistavat toimenpiteet

Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että äänestyspaikalla on:

1) sellaiset äänestyskopit äänestysmerkinnän tekemistä varten, jotka turvaavat vaalisalaisuuden säilymisen;

2) tarpeellinen määrä äänestyslippuja ja vaalileimasimia;

3) ehdokasluetteloita, jotka asetetaan nähtäviksi vaalihuoneeseen, odotustilaan ja äänestyskoppiin;

4) sinetöimisvälineet;

5) oikeaksi todistettu ote vaaliluettelosta asianomaisen kunnan äänioikeutettuja koskevalta osin (*äänestysalueen vaaliluettelo*); sekä

6) vaaliurna.

31 e §

Avustaja

Jokaisella äänestyspaikalla tulee olla saapuville vaalilautakunnan nimeämä vaaliavustaja, joka äänestäjän pyynnöstä avustaa häntä merkinnän tekemisessä äänestyslippuun.

Henkilö, jonka kyky tehdä äänestysmerkintä on oleellisesti heikentynyt, saa käyttää äänestysmerkinnän tekemisessä apuna valitsemaansa avustajaa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun avustajan tulee olla saamelaiskäräjien vaaleissa äänioikeutettu henkilö. Henkilö, joka on ehdokkaana asianomaisissa vaaleissa, ei saa olla vaaliavustajana eikä äänestäjän valitsemana avustajana.

Avustaja on velvollinen tunnollisesti

täyttämään äänestäjän osoitukset sekä pitämään salassa äänestyksen yhteydessä saamansa tiedot.

31 f §

Vaalipäivän äänestyksen aloittaminen

Vaalipäivän äänestyksen alkaessa vaalitoimikunnan puheenjohtajan on näytettävä läsnä oleville äänestäjille, että vaaliurna on tyhjä, sekä sen jälkeen suljettava urna vaalilautakunnan sinetillä. Vaaliurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalipäivän äänestyksen alkaessa suljettu ennen kuin saamelaiskäräjien vaalien ääntenlaskenta 34—36 §:n säännökset huomioon ottaen aloitetaan.

31 g §

Äänestäminen vaalipäivänä

Äänestäjän on ilmoitauduttava äänestyspaikassa vaalitoimikunnalle, jonka tulee huolehtia siitä, ettei äänestäjä saa äänestää ennen kuin hänet on todettu äänioikeutetuksi.

Äänestäjä on velvollinen esittämään vaalitoimikunnalle selvityksen henkilöllisyydestään.

Äänestäjän on niin selvästi merkittävä äänestyslippuun sen ehdokkaan numero, jonka hyväksi hän antaa äänensä, ettei voi syntyä epätietoisuutta siitä, ketä ehdokasta hän tarkoittaa. Merkintä on tehtävä äänestyskopissa siten, että vaalisalaisuus säilyy.

Äänestäjän, joka on tehnyt merkintänsä äänestyslippuun, on annettava äänestyslippu taitettuna vaalitoimikunnalle leimattavaksi. Äänestäjän on sen jälkeen pantava äänestyslippu vaaliurnaansa.

Vaalitoimikunta tekee vaaliluetteloon merkinnän siitä, että äänestäjä on käyttänyt äänioikeuttaan.

31 h §

Vaalipäivän äänestyksen päätyminen ja vaalipöytäkirja

Vaalipäivän äänestyksen päättymisen jälkeen vaalitoimikunnan on huolehdittava siitä, että sinetöity vaaliurna ja äänestysmerkinnät sisältävä äänestysalueen vaaliluettelo kuljetetaan vaalisalaisuuden säilymisen turvaavalla tavalla vaalilautakunnan Inarin toimistoon. Vaalilautakunnan on huolehdittava vaaliurnan ja äänestysalueen vaaliluettelon säilyttämisestä turvallisessa paikassa ääntenlaskennan aloittamiseen asti. Vaalitoimikunnan on lisäksi huolehdittava siitä, että vaalipäivän äänestyksestä pidetään pöytäkirjaa, johon merkitään:

- 1) päivä sekä kellonajat, jolloin vaalipäivän äänestys alkoi ja julistettiin päättyneeksi;
- 2) läsnä olleet vaalitoimikunnan jäsenet ja varajäsenet;
- 3) vaaliavustajat sekä äänestäjien itsensä valitsevat avustajat; sekä
- 4) äänestäneiden lukumäärä.

34 §

Ääntenlaskennan aloittaminen

Vaalilautakunta aloittaa ääntenlaskennan vaalitoimituksen jälkeisenä maanantaina kello 18. Ääntenlaskennan aloittamisen jälkeen saapuneet lähetekuoret jätetään avaamattomina huomioon ottamatta. Toimituksessa pidetään pöytäkirjaa.

Valitsijayhdistyksen asiamiehellä tai vara-asiamiehellä on oikeus olla läsnä ääntenlaskennassa.

35 §

Merkintä vaaliluetteloon

Ääntenlaskenta aloitetaan avaamalla lähetekuoret ja merkitsemällä kaikki 30 ja 31 §:ssä säädetyllä tavalla äänestäneet lähetekirjeen mukaisesti vaaliluetteloon.

Äänestys on jätettävä huomioon ottamatta:

- 1) jos äänestänyttä henkilöä ei ole merkitty vaaliluetteloon äänioikeutetuksi tai jos käy ilmi, että hän on kuollut ennen vaalitoimituksen aloittamista;
- 2) jos lähetekirje on niin puutteellinen, ettei varmasti voida todeta, kuka henkilö on äänestänyt; tai

3) jos vaalikuoreen on tehty äänestäjää tai ehdokasta koskeva tai muu asiaton merkintä. Muu kuin vaalipäivän äänestys on jätettävä huomioon ottamatta myös, jos äänestysalueen vaaliluetteloon tehdyistä merkinnöistä ilmenee, että asianomainen on äänestänyt vaalipäivänä.

Kun kaikki äänestäneet on merkitty vaaliluetteloon ja äänestyksessä huomioon ottamatta jätetyt vaalikuoret lähetekuorissaan on erotettu erilleen hyväksytyistä, pannaan hyväksytyt vaalikuoret avaamattomina vaaliurnaan.

36 §

Äänestyslippujen ryhmittely

Kun kaikki hyväksytyt vaalikuoret ovat vaaliurnassa, avataan kaikki vaaliurnat ja vaalikuoret.

37 a §

Vaaliasiakirjojen säilyttäminen

Ehdokasluettelo, äänestysliput ja äänestäneitä koskevalla merkinnällä varustettu vaaliluettelo ja muu vaaleissa käytetty aineisto säilytetään niin kuin siitä erikseen säädetään.

40 §

Vaalien tulosta koskeva oikaisuvaatimus ja valitus

Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai vaalien toimittamiseen liittyvä muu toimenpide on lainvastainen, voi tehdä saamelaiskäräjien hallitukselle oikaisuvaatimuksen viimeistään 14. päivänä siitä päivästä, jona vaalilautakunta on vahvistanut vaalien tuloksen.

Saamelaiskäräjien hallituksen on käsiteltävä oikaisuvaatimus kiireellisesti ja viimeistään ennen vaalivuoden loppua.

Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14. päivänä siitä päivästä, jona asianomainen on saanut käräjien hallituksen päätöksen tiedoksi. Muutoksenhaussa noudatetaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Jos vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettu päätös tai toimenpide on ollut lainvastainen ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava ja valtioneuvoston tarvittaessa määrättävä saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet vaalien oikaistun tuloksen mukaisesti.

Jos vaalien tulos ei ole oikaistavissa, vaalit on määrättävä uusittavaksi.

40 a §

Valituksen johdosta uusittavat vaalit

Uusittavien vaalien toimittamisesta huolehtii, mikäli mahdollista, sama vaalilautakunta kuin kumotuissa vaaleissa. Uusittavissa vaaleissa käytetään samaa lainvoimaista vaaliluettelo ja ehdokasluettelo kuin kumotuissa vaaleissa, jollei saamelaiskäräjien hallitus tai korkein hallinto-oikeus päätöksessään toisin määrää. Uusittavien vaalien toimittamisesta on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä varsinaisten vaalien toimittamisesta on säädetty.

Uusittavat vaalit toimitetaan sen kalenterikuukauden aikana, joka alkaa kahden täyden kalenterikuukauden kuluttua 1 momentissa mainitun päätöksen antamisen jälkeen. Vaalitoimitus aloitetaan lähettämällä äänioikeutetuille 29 §:ssä mainitut vaaliasiakirjat.

Uusittavien vaalien tuloksesta on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

40 b §

Saamelaiskäräjien jäsenten ja saamelaiskäräjien asettamien toimielinten toimivaltaisuus

Kumotuissa vaaleissa valituiksi tulleet saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet pysyvät tehtävissään, kunnes uusittavien

vaalien tulos on vahvistettu ja valtioneuvosto tuloksen mukaisesti määrännyt saamelaiskäräjien jäsenet tehtäviinsä. Mitä edellä säädetään, koskee vastaavasti myös saamelaiskäräjien asettamien toimielinten jäseniä.

Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) vaaleihin liittyvistä kuulutuksista;
- 2) vaaliluetteloon hakeutumisesta ja vaaliluettelosta poistamisesta sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä;
- 3) vaaliluettelon nähtävänä pitamisestä;
- 4) ehdokasluettelon julkaisemisesta ja nähtävänä pitamisestä;
- 5) äänestyslipusta; sekä
- 6) vaaliasiakirjojen säilyttämisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

40 c §

Tarkemmat säännökset

Helsingissä 1 päivänä marraskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Kimmo Sasi*

Liite
Rinnakkaisteksti

Laki

saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan saamelaiskäräjistä 17 päivänä heinäkuuta 1995 annetun lain 33 § ja 43 §:n 2 momentti,

muutetaan 1 §, 15 §:n 2 momentti, 18 §:n 2 momentti, 18 b §:n 5 momentti, 20 §:n 2 momentti, 21—28 §, 30 §:n otsikko, 31 sekä 34 ja 35 §, 36 §:n 1 momentti ja 40 §, sellaisina kuin niistä ovat 15 §:n 2 momentti ja 18 b §:n 5 momentti laissa 1725/1995, sekä

lisätään lakiin uusi 4 a §, 5 §:ään uusi 3 momentti, 13 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lakiin uusi 22 a, 23 a, 23 b, 25 a, 26 a—26 d ja 27 a §, 30 §:ään uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 31 a—31 h, 37 a ja 40 a—40 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain mukaisesti turvataan saamelaisille alkuperäiskansana omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva kulttuuri-itsehallinto. Kulttuuri-itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

1 §

Lain tarkoitus

Saamelaisilla alkuperäiskansana on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin tässä laissa ja muualla laissa säädetään. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

4 a §

Hallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen

Saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan hallintomenettelylakia (598/1982), tiedoksiannosta hallintoasioissa annettua lakia (232/1966), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999) ja

arkistolakia (831/1994), jollei tässä laissa toisin säädetä.

5 §

Yleinen toimivalta

Saamelaiskäräjät vahvistaa toimintaansa varten työjärjestyksen.

13 §

Saamelaiskäräjien hallitus

Vaalivuonna toimivan hallituksen puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja muut jäsenet jatkavat kuitenkin tehtävässään siihen asti, kunnes uusi hallitus on vaalien jälkeen valittu.

15 §

Toimivallan siirto

Edellä 1 momentissa mainittu toimivallan siirto ei ole sallittu 7 §:ssä, 10 §:n 3 momentissa, 11—14 §:ssä, 18 b, 18 c ja 18 j §:ssä eikä 40 §:ssä tarkoitetuissa asioissa.

Edellä 1 momentissa mainittu toimivallan siirto ei ole sallittu 7 §:ssä, 10 §:n 3 momentissa, 11—14 §:ssä, 18 b, 18 c eikä 18 j §:ssä tarkoitetuissa asioissa.

18 §

Asioiden käsittely

Saamelaiskäräjien ja sen asettaman toimielimen jäsen on esteellinen ottamaan osaa sellaisen päätöksen tekemiseen, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintomenettelylain (598/82) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua lähisukulaistaan tai sellaiseen sanotun momentin mukaan rinnastettavaa henkilöä.

Saamelaiskäräjien ja sen asettaman toimielimen jäsen on esteellinen ottamaan osaa sellaisen päätöksen tekemiseen, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintomenettelylain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua lähisukulaistaan tai sellaiseen sanotun momentin mukaan rinnastettavaa henkilöä.

18 b §

Tilikausi ja tilinpäätös

Tilinpäätös on saatettava saamelaiskäräjien vahvistettavaksi kunkin vuoden toukokuun loppuun mennessä.

Tilinpäätös on saatettava saamelaiskäräjien vahvistettavaksi kunkin vuoden *kesäkuun* loppuun mennessä.

20 §

Vaalipiiri ja vaalilautakunta

Vaalit toimeenpanee 14 §:ssä tarkoitettu vaalilautakunta *tämän lain ja vaaliohjesäännön mukaisesti.*

Vaalit toimeenpanee 14 §:ssä tarkoitettu vaalilautakunta.

21 §

Äänioikeus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on asuinpaikkaan katsomatta äänioikeutettu jokainen ennen vaalivuoden alkua 18 vuotta täyttänyt saamelainen, joka on Suomen kansalainen tai jolla ulkomaan kansalaisena on ollut kotikunta Suomessa kahden vaalivuotta lähinnä edeltäneen vuoden ajan.

21 §

Äänioikeus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on asuinpaikkaan katsomatta äänioikeutettu jokainen *viimeistään vaalitoimituksen viimeisenä päivänä 18 vuotta täyttävä saamelainen, joka on Suomen kansalainen tai jolla ulkomaan kansalaisena on ollut kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa silloin, kun pyyntö vaaliluetteloon ottamisesta on viimeistään tehtävä.*

22 §

Vaalikelpoisuus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka on suostunut ehdokkaaksi ja joka ei ole holhouksen alainen.

22 §

Vaalikelpoisuus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka on suostunut ehdokkaaksi ja joka ei ole *vajaavaltainen.*

22 a §

Vaalien aloittaminen

Vaalien aloittamisesta on julkisesti kuulutettava.

23 §

23 §

Vaaliluettelo

Vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon aikaisemman saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen perusteella. Vaaliluetteloon merkitään äänioikeutetun nimi, henkilötunnus ja osoite.

Vaalilautakunta voi omasta aloitteestaan täydentää vaaliluetteloa Pohjoismaiden saamelaisneuvoston Suomen jaoston vuonna 1962 suorittaman väestötutkimuksen tai muun vastaavan tiedon pohjalta.

Vaaliluettelo on pyynnöstä lisättävä siitä puuttuva 3 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu äänioikeutettu saamelainen sekä ulkomaan kansalaisena äänioikeutettu saamelainen.

Vaaliluettelo on merkitty henkilö on poistettava luettelosta hänen vaatimuksestaan tai henkilön kuoltua.

Vaaliluettelo

Vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta. Vaaliluetteloon merkitään äänioikeutetun nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite, mikäli kotikunta ja osoite ovat tiedossa. Kotikuntaa ja osoitetta ei kuitenkaan saa merkitä vaaliluetteloon, jos nämä tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä.

Äänioikeutetut merkitään vaaliluetteloon aakkoselliseen järjestykseen kunnittain, jollei 1 momentista muuta johdu.

23 a §

Vaaliluettelon laatiminen

Vaaliluettelo on pyynnöstä otettava siitä puuttuva äänioikeutettu saamelainen. Vaaliluettelo on merkitty henkilö on poistettava vaaliluettelosta hänen ilmoitettuaan, ettei hän enää halua olla merkittynä vaaliluetteloon, tai jos hän on kuollut. Pyyntö ja ilmoitus on tehtävä vaalilautakunnalle viimeistään vaalivuotta edeltävän joulukuun 31. päivänä ennen kello 16.

Vaaliluettelon laatimisen yhteydessä vaalilautakunta voi omasta aloitteestaan ottaa huomioon vaaliluetteloon merkityn äänioikeutetun edellisten vaalien jälkeen äänioikeusiän saavuttaneen lapsen ja 21 §:ssä säädettyyn ajankohtaan mennessä äänioikeusiän saavuttavan lapsen. Tällainen henkilö voidaan kuitenkin ottaa vaaliluetteloon vasta sen jälkeen, kun hän on kirjallisesti ilmoittanut

vaalilautakunnalle pitävänsä itseään tässä laissa tarkoitettuna saamelaisena. Vaalilautakunta vahvistaa ja allekirjoittaa vaaliluettelon viimeistään vaalivuoden helmikuun viimeisenä päivänä.

23 b §

*Vaaliluettelon tietojen
tarkoitussidonnaisuus*

Vaaliluettelo ja siihen sisältyviä tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin saamelaiskäräjien vaalien toimittamiseen. Saamelaiskäräjien hallituksella on kuitenkin oikeus käyttää ja luovuttaa vaaliluettelon tietoja tilastointitehtäviä ja tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten noudattaen mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä säädetään.

24 §

Ilmoituskortti

Vaalilautakunta laatii jokaisesta vaaliluetteloon otetusta henkilöstä ilmoituskortin, josta ilmenee äänioikeutetusta vaaliluetteloon otetut ja muut vaaliohjesäännössä edellytetyt tiedot.

Vaalilautakunta lähettää ilmoituskortin kullekin äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, hyvissä ajoin ennen vaaliluettelon asettamista nähtäville

25 §

Vaaliluettelon nähtävillepano

Vaalilautakunta asettaa vaaliluettelon nähtäville 14 päivän ajaksi vaaliohjesäännössä tarkemmin ilmoitettaviin

24 §

Ilmoituskortti ja päätös

Vaalilautakunta laatii jokaisesta vaaliluetteloon otetusta henkilöstä ilmoituskortin, josta ilmenee äänioikeutetusta vaaliluetteloon otetut tiedot, vaaliluettelon nähtävänä pitäminen, vaaleissa äänestäminen sekä vaalipäivä ja 31 a §:ssä säädetty oikeus äänestää vaalipäivänä, jos vaalipäivän äänestys järjestetään, ja vaalilautakunnan osoite.

Vaalilautakunta lähettää ilmoituskortin kullekin äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, hyvissä ajoin ennen vaaliluettelon asettamista nähtäville.

Vaalilautakunnan päätös, jolla vaalilautakunta on hylännyt tai jättänyt tutkimatta henkilön pyynnön tulla otetuksi vaaliluetteloon tai ilmoituksen tulla siitä poistetuksi, lähetetään asianosaiselle hyvissä ajoin ennen vaaliluettelon asettamista nähtäville.

25 §

Vaaliluettelon nähtävänä pitäminen

Vaalilautakunta asettaa vaaliluettelon tai siinä olevat tiedot henkilötunnuksia lukuun ottamatta nähtäville siten, että nähtävänä

paikkoihin siten, että nähtävilläoloajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään neljä kuukautta. Vaaliluettelon nähtävällepanosta on julkisesti kuulutettava.

pitämistä koskevan ajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään viisi kuukautta.

Vaaliluettelo pidetään nähtävänä 10 perättäisenä arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, vähintään kolme tuntia päivässä.

Vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä on julkisesti kuulutettava.

25 a §

Vaaliluettelon julkisuus

Jokaisella on oikeus tutustua vaaliluetteloon ja sen laatimiseen liittyviin asiakirjoihin sinä aikana, kun vaaliluettelo pidetään nähtävänä. Vaaliluettelo ja sen laatimiseen liittyviä asiakirjoja ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattaviksi eikä niistä saa antaa jäljennöksiä. Vaaliluetteloon merkityllä on kuitenkin oikeus saada maksutta ote hänestä vaaliluetteloon otetuista tiedoista. Sillä, joka on pyytänyt tulla otetuksi vaaliluetteloon, on oikeus saada tieto asian käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Vaaliluettelo sekä sellaiset vaaliluettelon laatimiseen liittyvät asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön etnisestä alkuperästä, on pidettävä salassa muuna kuin 1 momentissa tarkoitettuna aikana. Salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista vaaliluettelosta sille, joka tarvitsee tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten.

Vaaliluettelon laatimiseen liittyvien asiakirjojen julkisuudesta on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

26 §

Vaaliluettelon oikaisuvaatimus

Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois 23 §:ssä tarkoitetusta vaaliluettelosta tai että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, voi kirjallisesti vaatia oikaisua vaalilautakunnalta 14 päivän kuluessa nähtävilläoloajan päättymisestä.

26 §

Vaaliluettelon oikaisuvaatimus

Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, voi kirjallisesti vaatia oikaisua vaalilautakunnalta viimeistään 14. päivänä vaaliluettelon nähtävillä pitämistä koskevan ajan päättymisestä. Vaalilautakunnan on

Vaalilautakunnan on ratkaistava asia kiireellisesti.

Vaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voi saattaa oikaisuvaatimuksen vaaliohjesäännön mukaisen määräajan kuluessa saamelaiskäräjien hallituksen ratkaistavaksi.

ratkaistava asia kiireellisesti.

Vaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voi saattaa oikaisuvaatimuksen saamelaiskäräjien hallituksen ratkaistavaksi viimeistään 14. päivänä siitä päivästä, kun hän on saanut päätöksestä tiedon. Hallituksen on ratkaistava asia kiireellisesti.

Jos vaalilautakunnan tai saamelaiskäräjien hallituksen päätös sisältää sen, että henkilö otetaan vaaliluetteloon, vaalilautakunta lähettää viipymättä äänioikeutetulle 24 §:ssä tarkoitetun ilmoituskortin.

26 a §

Itseoikaisu

Jos vaalilautakunta katsoo, että henkilö on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai oikeudettomasti otettu siihen taikka että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, vaalilautakunnalla on viran puolesta oikeus lisätä henkilö vaaliluetteloon tai poistaa hänet vaaliluettelosta taikka korjata häntä koskeva virheellinen merkintä. Muutokset on tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Poistettaessa henkilö vaaliluettelosta on siitä tehtävä kirjallinen päätös ja annettava se tiedoksi asianomaiselle henkilölle.

Lisättäessä henkilö vaaliluetteloon on hänelle viipymättä lähetettävä 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

Korjattaessa vaaliluettelossa oleva virheellinen merkintä on korjauksesta viipymättä ilmoitettava asianomaiselle henkilölle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

26 b §

Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Saamelaiskäräjien hallituksen 26 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ja vaalilautakunnan edellä 26 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14. päivänä siitä päivästä, kun asianomainen on saanut päätöksestä tiedon.

Valituksen tekemisestä on muutoin

voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Korkeimman hallinto-oikeuden on annettava päätöksestään viipymättä tieto valittajalle, saamelaiskäräjien hallitukselle ja vaalilautakunnalle, jonka on tehtävä vaaliluetteloon päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat muutokset ja tarvittaessa lähetettävä asianomaiselle 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

26 c §

Vaaliluettelon lainvoimaisuus

Jos säädetyn ajan kuluessa ei ole tehty vaaliluettelon oikaisuvaatimusta, vaalilautakunta merkitsee vaaliluetteloon todistuksen siitä, että luettelo on lainvoimainen.

Jos oikaisua on vaadittu, vaalilautakunta merkitsee vaaliluetteloon päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat oikaisut. Oikaisun kohdalla on mainittava päätös, johon merkintä perustuu.

Ennen vaalitoimituksen aloittamista vaalilautakunta merkitsee vaaliluetteloon todistuksen siitä, että vaaliluettelo on 2 momentissa tarkoitettulla tavalla oikaistuna lainvoimainen. Vaaliluetteloä pidetään lainvoimaisena sen estämättä, että lopullista päätöstä vaaliluettelon oikaisemista koskevaan vaatimukseen ei ole ennen vaalitoimituksen aloittamista annettu tai saatettu vaalilautakunnan tietoon. Lainvoimaista vaaliluetteloä on vaaleissa muuttumattomana noudatettava.

26 d §

Äänestäminen tuomioistuimen päätöksen perusteella

Henkilölle, joka ennen ääntenlaskennan aloittamista esittää vaalilautakunnalle tai vaalipäivänä vaalitoimikunnalle korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen äänioikeudestaan, varataan tilaisuus saada vaaliasiakirjat ja äänestää.

Henkilö on velvollinen luovuttamaan vaalilautakunnalle tai vastaavasti vaalitoimikunnalle päätöksen tai sen oikeaksi todistetun jäljennöksen

vaaliluetteloon asiasta tehtävää merkintää varten.

27 §

Ehdokasasettelu ja ehdokasluettelo

Ehdokkaan asettamisesta saamelaiskäräjien vaaleihin ja ehdokasluettelosta määrätään tarkemmin vaaliohjesäännössä.

27 §

Ehdokasasettelu

Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi asettaa vähintään kolme äänioikeutettua saamelaista jättämällä vaalilautakunnalle asianmukaisesti täytetyn ja allekirjoitetun ehdokashakemuksen viimeistään 31. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16. Hakemuksessa tulee olla:

1) ehdokkaan täydellinen nimi ja tarvittaessa ehdokkaan yleisesti tunnettu puhuttelunimi, henkilötunnus, arvo, ammatti tai toimi enintään kahdella ilmaisulla sekä kotikunta ja osoite; ja

2) ehdokkaan kirjallinen suostumus asettua saamelaiskäräjien asianomaisissa vaaleissa ehdokkaaksi.

Ehdokkaan asettaneet henkilöt muodostavat valitsijayhdistyksen, joka nimeää keskuudestaan asiamiehen ja varaasiamiehen.

Kukin äänioikeutettu saa osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö kuuluu kahteen tai useampaa valitsijayhdistykseen, vaalilautakunnan on poistettava hänen nimensä niistä kaikista.

Valitsijayhdistyksen asiamiehelle on varattava tilaisuus täydentää tai oikaista hakemuksen tietoja viimeistään 27. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16.

27 a §

Ehdokasluettelo

Vaalilautakunta laatii vaalikelpoisista ehdokkaista ehdokasluettelon viimeistään 21. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Ehdokasluettelossa on yhteinen otsikko, joka yksilöi vaalin, sekä luettelo ehdokkaista numerojärjestyksessä alkaen ehdokasnumerosta 2. Ehdokkaiden järjestys luettelossa määräytyy vaalilautakunnan suorittaman arvonnän perusteella.

Jokaisesta ehdokkaasta merkitään ehdokasluetteloon numero, nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen, sekä kotikunta. Ehdokkaan

etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan käyttää ehdokkaan yleisesti tunnettua puhuttelunimeä tai etunimeä lyhennettynä. Ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliasiamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

Vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea erikseen muutosta.

28 §

Vaalitoimitus

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan postin välityksellä syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Vaalien toimittamisesta on julkisesti kuulutettava vaaliohjesäännössä määrättävällä tavalla.

Vaalilautakunnan on asetettava lopulliset vaaliluettelot ja ehdokasluettelot vaalien ajaksi nähtäville siten kuin vaaliohjesäännössä määrätään.

28 §

Vaalitoimitus

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Vaalit toimitetaan postin välityksellä, mutta voidaan vaalilautakunnan niin päättäessä saamelaisten kotiseutualueella lisäksi toimittaa vaalipäivän äänestyksenä. Vaalien toimittamisesta on julkisesti kuulutettava.

30 §

Äänestäminen postin välityksellä

Postin välityksellä lähetettyjen vaaliasiakirjojen tulee olla vaalilautakunnalla ääntenlaskennan aloittamiseen mennessä.

31 §

Vaaliasiakirjojen palauttaminen

Postin välityksellä lähetettyjen 30 §:ssä tarkoitettujen vaaliasiakirjojen tulee olla vaalilautakunnalla ääntenlaskennan aloittamiseen mennessä.

31 §

Äänestäminen palauttamalla vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistoon

Äänioikeutettu voi palauttaa 30 §:ssä tarkoitettut vaaliasiakirjat henkilökohtaisesti myös vaalilautakunnan toimistoon tai muihin toimipisteisiin vaalien kahden viimeisen täyden viikon aikana. Äänestäminen on suoritettu, kun äänioikeutettu on saanut kuitenkin vaaliasiakirjojen jättämisestä. Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että sen eri toimipisteisiin jätettyjä vaaliasiakirjoja säilytetään vaalisalaisuuden

turvaavalla tavalla ja että vaaliasiakirjat toimitetaan turvallisesti vaalilautakunnan Inarin toimistoon ennen ääntenlaskennan aloittamista.

31 a §

Vaalipäivän äänestys

Jos vaalipäivän äänestys järjestetään, vaalipäivä on vaalien neljännen viikon sunnuntai.

Vaalipäivän äänestys toimitetaan yhtäaikaaisesti jokaisessa saamelaisten kotiseutualueen kunnassa. Kussakin kunnassa on yksi äänestyspaikka.

Äänioikeutettu saa äänestää vain siinä saamelaisten kotiseutualueen kunnassa, joka on merkitty vaaliluetteloon hänen kotikunnakseen.

Äänestys on järjestettävä niin, että vaalisalaisuus säilyy.

31 b §

Äänestysaika

Vaalipäivän äänestys aloitetaan kello 10 ja sitä jatketaan yhtäjaksoisesti kello 18:aan.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 18:aa tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää. Odotustila on suljettava kello 18. Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleille äänestäjille.

31 c §

Vaalitoimikunta

Vaalilautakunnan tulee hyvissä ajoin ennen vaaleja asettaa kutakin äänestyspaikkaa varten vaalitoimikunta, johon kuuluu kolme jäsentä ja kaksi varajäsentä siten että, asianomaista kuntaa vaalilautakunnassa edustava jäsen ja tämän henkilökohtainen

varajäsen on vaalitoimikunnan yhtenä jäsenenä ja varajäsenenä.

Vaalitoimikunnan puheenjohtajana toimii toimikunnassa vaalilautakuntaa edustava jäsen. Varapuheenjohtajan vaalitoimikunta valitsee tarvittaessa keskuudestaan.

Vaalitoimikunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä.

31 d §

Valmistavat toimenpiteet

Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että äänestyspaikalla on:

- 1) sellaiset äänestyskopit äänestysmerkinnän tekemistä varten, jotka turvaavat vaalisalaisuuden säilymisen;
- 2) tarpeellinen määrä äänestyslippuja ja vaalileimasimia;
- 3) ehdokasluetteloita, jotka asetetaan nähtäviksi vaalihuoneeseen, odotustilaan ja äänestyskoppiin;
- 4) sinetöimisvälineet;
- 5) oikeaksi todistettu ote vaaliluettelosta asianomaisen kunnan äänioikeutettuja koskevalta osin (äänestysalueen vaaliluettelo); sekä
- 6) vaaliuurna.

31 e §

Avustaja

Jokaisella äänestyspaikalla tulee olla saapuvilla vaalilautakunnan nimeämä vaaliavustaja, joka äänestäjän pyynnöstä avustaa häntä merkinnän tekemisessä äänestyslippuun.

Henkilö, jonka kyky tehdä äänestysmerkintä on oleellisesti heikentynyt, saa käyttää äänestysmerkinnän tekemisessä apuna valitsemaansa avustajaa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun avustajan tulee olla saamelaiskäräjien vaaleissa äänioikeutettu henkilö. Henkilö, joka on ehdokkaana asianomaisissa vaaleissa, ei saa olla vaaliavustajana eikä äänestäjän valitsemana avustajana.

Avustaja on velvollinen tunnollisesti täyttämään äänestäjän osoitukset sekä pitämään salassa äänestyksen yhteydessä saamansa tiedot.

31 f §

Vaalipäivän äänestyksen aloittaminen

Vaalipäivän äänestyksen alkaessa vaalitoimikunnan puheenjohtajan on näytettävä läsnä oleville äänestäjille, että vaaliurna on tyhjä, sekä sen jälkeen suljettava urna vaalilautakunnan sinetillä. Vaaliurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalipäivän äänestyksen alkaessa suljettu ennen kuin saamelaiskäräjien vaalien ääntenlaskenta 34—36 §:n säännökset huomioon ottaen aloitetaan.

31 g §

Äänestäminen vaalipäivänä

Äänestäjän on ilmoittauduttava äänestyspaikassa vaalitoimikunnalle, jonka tulee huolehtia siitä, ettei äänestäjä saa äänestää ennen kuin hänet on todettu äänioikeutetuksi.

Äänestäjä on velvollinen esittämään vaalitoimikunnalle selvityksen henkilöllisyydestään.

Äänestäjän on niin selvästi merkittävä äänestyslippuun sen ehdokkaan numero, jonka hyväksi hän antaa äänensä, ettei voi syntyä epätietoisuutta siitä, ketä ehdokasta hän tarkoittaa. Merkintä on tehtävä äänestyskopissa siten, että vaalisalaisuus säilyy.

Äänestäjän, joka on tehnyt merkintänsä äänestyslippuun, on annettava äänestyslippu taitettuna vaalitoimikunnalle leimattavaksi. Äänestäjän on sen jälkeen pantava äänestyslippu vaaliurna.

Vaalitoimikunta tekee vaaliluetteloon merkinnän siitä, että äänestäjä on käyttänyt äänioikeuttaan.

31 h §

Vaalipäivän äänestyksen päätyminen ja vaalipöytäkirja

Vaalipäivän äänestyksen päättymisen jälkeen vaalitoimikunnan on huolehdittava siitä, että sinetöity vaaliurna ja

äänestysmerkinnät sisältävä äänestysalueen vaaliluettelo kuljetetaan vaalisalaisuuden säilymisen turvaavalla tavalla vaalilautakunnan Inarin toimistoon. Vaalilautakunnan on huolehdittava vaaliuurnan ja äänestysalueen vaaliluettelon säilyttämisestä turvallisessa paikassa ääntenlaskennan aloittamiseen asti.

Vaalitoimikunnan on lisäksi huolehdittava siitä, että vaalipäivän äänestyksestä pidetään pöytäkirjaa, johon merkitään:

- 1) päivä sekä kellonajat, jolloin vaalipäivän äänestys alkoi ja julistettiin päättyneeksi;*
- 2) läsnä olleet vaalitoimikunnan jäsenet ja varajäsenet;*
- 3) vaaliavustajat sekä äänestäjien itsensä valitsevat avustajat; sekä*
- 4) äänestäneiden lukumäärä.*

33 §

Äänestäminen ulkomailla

Äänestyksessä ulkomailla sovelletaan 30 §:n säännöksiä vaaliohjesäännössä tarkemmin määrättävällä tavalla.

34 §

Ääntenlaskennan aloittaminen

Vaalilautakunta aloittaa ääntenlaskennan vaalitoimituksen jälkeisenä maanantaina kello 18 vaaliohjesäännön mukaisesti. Ääntenlaskennan aloittamisen jälkeen saapuneet lähetekuoret jätetään avaamattomina huomioon ottamatta. Toimituksessa pidetään pöytäkirjaa.

35 §

Merkintä vaaliluetteloon

Äänten laskenta aloitetaan avaamalla lähetekuoret ja merkitsemällä kaikki äänestäneet vaaliluetteloon lähetekirjeen mukaisesti.

Äänestys on jätettävä huomioon ottamatta:

33 §

(kumotaan)

34 §

Ääntenlaskennan aloittaminen

Vaalilautakunta aloittaa ääntenlaskennan vaalitoimituksen jälkeisenä maanantaina kello 18. Ääntenlaskennan aloittamisen jälkeen saapuneet lähetekuoret jätetään avaamattomina huomioon ottamatta. Toimituksessa pidetään pöytäkirjaa.

Valitsijayhdistyksen asiamiehellä tai vara-asiamiehellä on oikeus olla läsnä ääntenlaskennassa.

35 §

Merkintä vaaliluetteloon

Äänten laskenta aloitetaan avaamalla lähetekuoret ja merkitsemällä kaikki 30 ja 31 §:ssä säädetyllä tavalla äänestäneet vaaliluetteloon lähetekirjeen mukaisesti.

Äänestys on jätettävä huomioon ottamatta:
1) jos äänestänyttä henkilöä ei ole merkitty

1) jos äänestänyttä henkilöä ei ole merkitty vaaliluetteloon äänioikeutetuksi tai jos käy ilmi, että hän on kuollut;

2) jos lähetekirje on niin puutteellinen, ettei varmasti voida päätellä, kuka henkilö on äänestänyt; tai

3) jos vaalikuori on avonainen taikka jos siihen on tehty äänestäjää tai ehdokasta koskeva tai muu asiaton merkintä.

Kun kaikki äänestäneet on merkitty vaaliluetteloon ja äänestyksessä huomioon ottamatta jätetyt vaalikuoret lähetekuorissaan erotettu erilleen hyväksytyistä, pannaan hyväksytyt vaalikuoret avaamattomina vaaliurna.

36 §

Äänestyslippujen ryhmittely

Kun kaikki hyväksytyt vaalikuoret ovat vaaliurnassa, avataan urna ja vaalikuoret.

vaaliluetteloon äänioikeutetuksi tai jos käy ilmi, että hän on kuollut *ennen vaalitoimituksen aloittamista*;

2) jos lähetekirje on niin puutteellinen, ettei varmasti voida todeta, kuka henkilö on äänestänyt; tai

3) jos *vaalikuoreen* on tehty äänestäjää tai ehdokasta koskeva tai muu asiaton merkintä.

Muu kuin vaalipäivän äänestys on jätettävä huomioon ottamatta myös, jos äänestysalueen vaaliluetteloon tehdyistä merkinnöistä ilmenee, että asianomainen on äänestänyt myös vaalipäivänä.

Kun kaikki äänestäneet on merkitty vaaliluetteloon ja äänestyksessä huomioon ottamatta jätetyt vaalikuoret lähetekuorissaan on erotettu erilleen hyväksytyistä, pannaan hyväksytyt vaalikuoret avaamattomina vaaliurna.

36 §

Äänestyslippujen ryhmittely

Kun kaikki hyväksytyt vaalikuoret ovat vaaliurnassa, avataan *kaikki vaaliurnat* ja vaalikuoret.

37 a §

Vaaliasiakirjojen säilyttäminen

Ehdokasluettelo, äänestysliput ja äänestäneitä koskevalla merkinnällä varustettu vaaliluettelo ja muu vaaleissa käytetty aineisto säilytetään niin kuin siitä erikseen säädetään.

40 §

Vaalien tulosta koskeva oikaisuvaatimus

Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai siihen liittyvä toimenpide on *tämän lain tai vaaliohjesäännön* vastainen, voi tehdä saamelaiskäräjille oikaisuvaatimuksen 14 päivän kuluessa siitä, kun vaalilautakunta on

40 §

Vaalien tulosta koskeva oikaisuvaatimus ja valitus

Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai *vaalien toimittamiseen* liittyvä muu toimenpide on *lainvastainen*, voi tehdä *saamelaiskäräjien hallitukselle* oikaisuvaatimuksen viimeistään *14. päivänä siitä päivästä*, jona vaalilautakunta on

vahvistanut vaalien tuloksen.

Saamelaiskäräjien on käsiteltävä oikaisuvaatimus kiireellisesti ja viimeistään ennen vaalivuoden loppua.

Jos vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettu päätös tai toimenpide on ollut *tämän lain tai vaaliohjesäännön* vastainen ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava ja valtioneuvoston on tarvittaessa määrättävä saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet oikaistujen vaalien tulosten mukaisesti.

vahvistanut vaalien tuloksen.

Saamelaiskäräjien *hallituksen* on käsiteltävä oikaisuvaatimus kiireellisesti ja viimeistään ennen vaalivuoden loppua.

Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14. päivänä siitä päivästä, jona asianomainen on saanut käräjien hallituksen päätöksen tiedoksi. Muutoksenhaussa noudatetaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Jos vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettu päätös tai toimenpide on ollut *lainvastainen* ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava ja valtioneuvoston tarvittaessa määrättävä saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet *vaalien oikaistun tuloksen mukaisesti*.

Jos vaalien tulos ei ole oikaistavissa, vaalit on määrättävä uusittavaksi.

40 a §

Valituksen johdosta uusittavat vaalit

Uusittavien vaalien toimittamisesta huolehtii, mikäli mahdollista, sama vaalilautakunta kuin kumotuissa vaaleissa. Uusittavissa vaaleissa käytetään samaa lainvoimaista vaaliluetteloa ja ehdokasluetteloa kuin kumotuissa vaaleissa, jollei saamelaiskäräjien hallitus tai korkein hallinto-oikeus päätöksessään toisin määrää. Uusittavien vaalien toimittamisesta on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä varsinaisten vaalien toimittamisesta on säädetty.

Uusittavat vaalit toimitetaan sen kalenterikuukauden aikana, joka alkaa kahden täyden kalenterikuukauden kuluttua 1 momentissa mainitun päätöksen antamisen jälkeen. Vaalitoimitus aloitetaan lähettämällä äänioikeutetuille 29 §:ssä mainitut vaaliasiakirjat.

Uusittujen vaalien tuloksesta on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

40 b §

*Saamelaiskäräjien jäsenten ja
saamelaiskäräjien asettamien toimielinten
toimivaltaisuus*

Kumotuissa vaaleissa valituiksi tulleet saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet pysyvät tehtävissään, kunnes uusittavien vaalien tulos on vahvistettu ja valtioneuvosto tuloksen mukaisesti määrännyt saamelaiskäräjien jäsenet tehtäviinsä. Mitä edellä säädetään, koskee vastaavasti myös saamelaiskäräjien asettamien toimielinten jäseniä.

40 c §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) vaaleihin liittyvistä kuulutuksista;*
- 2) vaaliluetteloon hakeutumisesta ja vaaliluettelosta poistamisesta sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä;*
- 3) vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä;*
- 4) ehdokasluettelon julkaisemisesta ja nähtävänä pitämisestä;*
- 5) äänestyslipusta; sekä*
- 6) vaaliasiakirjojen säilyttämisestä.*

43 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkempia määräyksiä saamelaiskäräjien vaaleista annetaan vaaliohjesäännössä ja saamelaiskäräjien toiminnasta saamelaiskäräjien työjärjestyksessä. Vaaliohjesäännön vahvistaa oikeusministeriö ja työjärjestyksen saamelaiskäräjät.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
